

HISTORISCHE KRING EEMNES

DOEL VAN DE VERENIGING IS:

Bevordering van de kennis van- en de belangstelling voor de geschiedenis in algemene zin en de geschiedenis van Eemnes, met aansluitend gebied, in het bijzonder.

jaargang 35, nr. 3

september 2013

verschijnt viermaal per jaar

BESTUUR

Voorzitter:

Mw. N.E. Lemckert, Zilver Schoon 11
3755 TH Eemnes, 035-5311913

Secretaris:

J.J. Groeneveld, Zilver Schoon 37,
3755 TH Eemnes, 035-5381609

Penningmeester:

J. Frantsen, 035-5310442
HKE-Girorekening nr. 2080362
HKE-Rabobank nr. 315911425

Leden:

H.A. van Hees, 035-5389849
J.B. Nouwens, 035-5389239
R.T. van der Schaaf, 035-5386094
Mw. E.C.M. Seure, 035-5310129
J.J. Smids, 035-5387572
J.J. van Wijk, 035-5314689

LEDENADMINISTRATIE

G.A.M. van Wijk-Blom, 035-5314689,
Raadhuislaan 39, 3755 HA Eemnes.

KWARTAALBLAD

Redactieadres/advertenties

Graanoogst 3, 3755 HN Eemnes,
035-5387572, an.joopsmids@kpnmail.nl

Redactie:

Henk van Hees en Joop Smids

Opmaak:

Hans van Gelder

Druk:

Graficient Printmedia – Almere

Losse nummers

€ 4,- excl. verzendkosten

LIDMAATSCHAP

€ 14,- p.j., incl. kwartaalblad, voor leden in de BEL-gemeenten (Blaricum Eemnes en Laren NH). Leden buiten dit gebied betalen € 20,- p.j. i.v.m. verzendkosten.
Opzegging schriftelijk voor 1 december.
Vrienden HKE minimaal € 15,- p.j.

INTERNET HKE-ACTUEEL

www.historischekringeemnes.nl
info@historischekringeemnes.nl

WERKGROEPEN

Bebouwingsgeschiedenis:

R.T. v.d. Schaaf, 035-5386094

Beeld en Geluid:

J. Frantsen, 035-5310442

Beheer archief:

J.J. Groeneveld, 035-5381609

Beheer voorwerpen:

H.H.M. van Roy, 035-5312531

Bibliografie:

R.T. van der Schaaf, 035-5386094

Foto's:

J. Frantsen, 035-5310442

Genealogie:

H.A. van Hees, 035-5389849

Interviews:

H.A. van Hees, 035-5389849

Tentoonstelling:

J.B. Nouwens, 035-5389239

Website:

W.A.M. de Witte, 035-5388130

© 2013 Historische Kring Eemnes. Alle rechten voorbehouden. Het geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen is slechts toegestaan na toestemming van de redactie. De uitgever heeft er naar gestreefd de rechten van illustraties volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen nog bepaalde rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht zich te wenden tot de uitgever: info@historischekringeemnes.nl. Auteurs die in dit tijdschrift publiceren geven daarmee onvoorwaardelijk toestemming tot het in digitale vorm opnemen in openbare databases.

Inhoud

Oudheidkamer	147
De Spaanse Griep in Eemnes(<i>Wiebe van Ijken</i>)	148
Herfstavond: Winkels en bedrijfjes in Eemnes sinds 1890	160
Interview met Jan van Wijk (<i>Cees van Rijsdam</i>)	161
120 Jaar Eemnesser feesten deel 2: (<i>Jaap Groeneveld</i>)	179
Onthulling Eemnesser Canon in steen	202
Kerkroef in Eemnes (Henk van Hees)	207
Inleveren kopij voor het volgend nummer	208

Van de redactie

Het zal je maar gebeuren. Ineens was er gebak op de bestuursvergadering van de HKE terwijl we gewend zijn aan een kopje koffie of thee met niets erbij. Toen wij hoorden van wie de traktatie kwam en waarom keken we elkaar beschaamd aan. Hoe kon het gebeuren dat we er niet aan gedacht hadden aandacht te besteden aan iemand die 25 jaar bestuurslid is van onze HKE. Henk van Hees: 'Ach ik hoorde en merkte niets van jullie, dus dan trakteeer ik zelf maar'. Niet afwachten wat de ander doet maar zelf het initiatief nemen. 25 jaar vicevoorzitter, initiator van allerlei

activiteiten, vraagbaak en raadgever voor zijn collega bestuurders, schrijver en samensteller van de bestseller 'Van ballenwinkeltjes tot Minnehof'. Zijn werkzaamheden binnen het bestuur zijn veel omvattend en worden enthousiast door hem uitgevoerd. Wat ook een kenmerk van Henk is dat hij trouw blijft aan zaken die hij op zich heeft genomen. Oliebollen op Koninginnedag voor project pater van Wegen, de vertolking van de 'goedheiligman'. Wij mogen ons meer dan gelukkig prijzen met Henk als stuwende kracht binnen de HKE. Het gebak smaakte uitstekend,

Tentoonstellingen Oudheidkamer

VANAF 9 NOVEMBER:

**DE BARRE WINTER
VAN '63**

Oudheidkamer Femnes
Raadhuislaan 2a
Telefoon 035-5382375

Geopend:
zaterdag van 14.00-16.00 uur
Toegang gratis

De Spaanse Griep in Eemnes

WIEBE VAN IJKEN

Het is niet ondenkbaar dat er nog eens een griepedemie (pandemie) uitbreekt die vergelijkbaar is met de Spaanse Griep die in de periode van 1918 t/m 1920 tussen de 20 en 100 miljoen slachtoffers maakte. Dit zijn meer slachtoffers dan dat er in de Eerste Wereldoorlog aan het front vielen. Deze aantallen zijn geschatte waarden omdat er in veel landen niet of niet nauwkeurig werd bijgehouden hoeveel mensen er aan de Spaanse Griep overleden. Ook in Nederland zijn er geen nauwkeurige statistieken omdat de Spaanse Griep niet viel onder de wet op de besmettelijk ziekten en er dus niet over gerapporteerd hoefde te worden aan de autoriteiten.

In de verslagen van de toestand van de gemeente Eemnes over de jaren 1918 t/m 1920 wordt de Spaanse Griep dan ook niet vermeld. Zelfs niet onder het hoofdstuk: *“niet in de wet tot voorziening tegen besmettelijke ziekten genoemdde ziekten, welke in het verslagjaar een meer ernstig karakter hebben aangenomen en in beduidende mate voorkwamen:”*

In de notulen van het college van Burgemeesters en Wethouders of die van de gemeenteraad wordt ook nergens melding gemaakt van de Spaanse Griep of van maatregelen ter voorkoming van verspreiding van de ziekte.

De Spaanse Griep was een pandemie die zich vanuit Frankrijk of de Verenigde Staten via Frankrijk gedurende de Eerste Wereldoorlog over de wereld verspreidde. In het neutrale Spanje werd door de Spaanse kranten als eerste over de griep-epidemie geschreven. Vervolgens werden deze berichten in Zwitserland overgenomen en hier werd het voor het eerst de Spaanse Griep genoemd.

DE OORSPRONG EN VERSPREIDING VAN DE SPAANSE GRIEP

Voor de oorsprong van de ziekte bestaan twee theorieën. De eerste gaat uit van

*Bidprentje van Francsica Maria Hilhorst
(1899-1918), slachtoffer van de Spaanse Griep.*

een gemuteerd varkensvirus. De andere theorie is een spontane mutatie van een vogelvirus dat van kippen via varkens op mensen kon worden overgebracht. De Spaanse Griep maakte vooral slachtoffers in de leeftijdsgroep tussen 14 en 21 jaar. Aangenomen wordt dat dit veroorzaakt werd door een te sterke reactie van het menselijke immuunsysteem, zoals ook bij de Mexicaanse griep het geval was.

De eerste vermelding van de Spaanse Griep was in de winter van 1916-1917 in het Britse legerkamp in het Franse Etaples. De artsen in het kamp rapporteerden toen een virus dat heel snel opkwam, erg besmettelijk was en een hoog sterftepercentage veroorzaakte onder de jonge soldaten. In de voorgaande zomer en herfst was er zwaar gevochten tussen de Engelsen en de Duitsers aan de rivier de Somme. Hier vandaan werden grote aantallen gewonden vervoerd naar het kamp in Etaples. Onder deze soldaten waren er vele met ademhalings-problemen als gevolg van de gasaanvallen van de Duitsers. Deze verzwakte soldaten waren een makkelijke prooi voor een virus. In en om dit kamp werden varkens gehouden en op de plaatselijke markt werden levende ganzen, eenden en kippen gekocht.

Bid voor de ziel van zaliger

FRANCISCA MARIA HILHORST

geboren den 20 Juni 1899 overleed
zij 3 November na gesterkt te zijn
door de H.H. Sacramenten der ster-
venden en werd begraven op het
R. K. kerkhof te EEMNES. 1918

's Menschen dagen zijn kort: Gij o
Heer, hebt aan haar leven palen ge-
steld, die niet kunnen overtreden
worden. Jois XIY, 5.

Gelijk een bloem, die pas ont-
luikt, en reeds met voeten getreden
wordt, zoo is zij reeds niet meer.

Hare ziel was Gode welgevallig en
daarom heeft Hij zich gehaast, haar
uit het midden der ongerechtigheid
te voeren, opdat de boosheid haar
verstand niet zoude bederven of be-
dreg hare ziel bevleken.

Onschuldig en met volle betrou-
wen op God is zij gestorven.

Dierbare Ouders, Broeder en
Zusters, de Meester is daar en roept
mij. Gelijk het den Heer behaagde,
zoo is het geschied: Zijn H. Naam
zij gezegënd. Gerust en gelukkig sterf
ik, maar mijne liefde sterft niet; ik
blijf U beminnen in den hemel, ge-
lijk ik U bemind heb op aarde.
Honderdvoudig hoop ik U thans
terug te geven, wat Uwe goedheid
voor mij gedaan heeft.

ONZE VADER-WEES GEGROET.

WED. J. LUIJF — EEMNES.

Loring Miner, een oude plattelandsarts uit Haskell County in de Amerikaanse staat Kansas, was de arts die over de eerste gevallen van de Spaanse Griep in Amerika heeft gepubliceerd. Eind januari 1918 zag hij patiënten die symptomen van griep vertoonden, maar het vreemde was dat de griep slachtoffers maakte onder het sterkste en gezondste deel van de bevolking. Hij had nog nooit zo'n ernstige vorm van de griep meegemaakt en waarschuwde de nationale gezondheidsorganisatie en schreef hierover een artikel in Public Health Reports. Hierna werd de griep in maart 1918 geconstateerd op de militaire basis Fort Funston in Kansas USA. Deze basis lag op een paar honderd kilometer van Haskell County en was een trainingskamp voor Amerikaanse soldaten die naar het Europese oorlogsfront werden gestuurd. Hier waren ook soldaten gelegd die kort daarvoor uit Haskell County waren aangekomen.

Vandaar verspreidde de ziekte zich over de wereld door de Amerikaanse troepen die naar Europa werden gestuurd om hier aan het front te dienen. Het leek eerst om een min of meer onschuldige vorm van griep te gaan omdat de eerste symptomen van koorts, hoesten, spierpijn en keelpijn verdacht veel leken op een aanval van griep. Echter al na een paar dagen leidde dit tot extreme moeheid waardoor er zoveel energie verloren werd dat eten, drinken en ademen steeds moeilijker werden en de patiënt kwam te overlijden. De griep maakte vooral onder jong volwassenen de meeste slachtoffers. Dit in tegenstelling tot andere vormen van griep waar vooral jonge kinderen en ouderen aan overlijden. Na afloop van de Eerste Wereldoorlog in november 1918 gingen de soldaten terug naar huis en verspreidden hiermee de ziekte wereldwijd. Behalve de Verenigde Staten en Europa werden ook Rusland en India zwaar getroffen, er vielen daar miljoenen slachtoffers. Er wordt aangenomen dat 20% van de toenmalige wereldbevolking besmet is geweest.

DE SPAANSE GRIEP KOMT OOK NAAR NEDERLAND

De eerste gevallen van de griep deden zich in Nederland in de maand juni van het jaar 1918 voor. De ziekte werd door gastarbeiders vanuit Duitsland mee terug naar

Geertje van Wijk (1904–1918), slachtoffer van de Spaanse Griep.

huis genomen. De ziekte verspreidde zich vervolgens door heel Nederland. De eerste griepgolf werd ervaren als een gewone griep. De meeste mensen werden weer beter. Het aantal sterfgevallen was ook niet meer dan anders. Wel viel het op dat er zich soms ernstige complicaties voordeden. De verschijnselen van de eerste griep waren: Keelpijn, pijn in de ledematen, hoesten, slapeloosheid en gebrek aan eetlust. De temperatuur steeg in een heel korte tijd tot ongeveer 39 graden en vanaf de tweede of derde dag begon de hoest. Soms trad er ontsteking van de luchtpijp op of bronchitis. Na de derde dag begon de temperatuur te zakken en in de meeste gevallen was de patiënt in de vierde dag al weer koortsvrij.

Van juli tot september 1918 werd een groot deel van de bevolking besmet. Maar de ziekte bleef in Nederland niet tot één aanval beperkt. Na een korte terugval sloeg de ziekte in oktober van dat jaar in alle hevigheid opnieuw toe, maar nu in een veel ernstigere vorm. Na deze eerste griepgolf muteerde het griepvirus zich tot een veel kwaadaardiger vorm waarbij het vooral de jong volwassenen waren die door de griep getroffen werden. Die mensen die in de zomer de griep hadden gehad bleken een zekere vorm van weerstand tegen de griep te hebben opgebouwd. Nu kwamen er ook veel vaker ernstige complicaties voor zoals buikgriep met braken en ernstige diarree of de vaak optredende longontsteking met soms een dodelijke afloop.

In juni 1919 leek de epidemie geheel te zijn verdwenen, maar in januari 1920 sloeg de griep voor de derde maal toe. Echter nu was het sterftecijfer veel lager dan in het najaar van 1918 het geval was. Mogelijk dat er toch vele mensen een

vorm van weerstand hadden opgebouwd tijdens de eerdere griepgolven.

De besmetting verspreidde zich door contact met anderen. Hier werden echter geen landelijke maatregelen tegen getroffen. Dit werd aan het lokale bestuur overgelaten. In de stad Utrecht werden de lagere scholen gesloten als er meer dan de helft van de kinderen ziek was en in Hilversum was dit als er meer dan 30% van de leerlingen wegens ziekte thuis bleven. Verder werden er weinig openbare gelegenheden gesloten. Algemeen werd aangenomen dat de ziekte zo besmettelijk was dat dit ook niet veel meer uitmaakte. Ook werden de verloven van de dienstplichtige militairen niet ingetrokken. In sommige scholen in de stad Utrecht werd een paar maanden lang het speelkwartier vervangen door een half uur wandelen, terwijl ondertussen de lokalen weden gelucht. De leerlingen konden dan niet bezweet raken en kou vatten. In die scholen kwam ook daadwerkelijk veel minder griep voor!

Nu is bekend dat er drie typen griepvirussen zijn. De influenza virussen A, B en C, waarvan de het type A het gevaarlijkst is voor de mens. Dit is een zogenaamd vogelgriepvirus dat door direct contact van vogel(poep) met de mens kan worden overgedragen. Of de besmetting vindt plaats door contact van vogels op varkens en van de varkens op mensen. Omdat deze griepvirussen in de loop van de tijd muteren en er sprake is van een vogelgriep die of direct of via varkens op de mens wordt overgebracht bouwt de mens hier geen weerstand tegen op.

Het menselijk lichaam herkent de nieuwe mutatie niet als een bekende griep waar-

“Een onbekende ziekte, die veertien dagen geleden te Madrid uitbrak, heeft zich met een opmerkelijke snelheid verspreid en, naar gemeld wordt, zijn er te Madrid alleen al 100.000 mensen door aangetast en neemt dit aantal dagelijks toe. Zij heeft de meeste provinciale hoofdsteden en Marokko bereikt, waar zij het Spaansche garnizoen aantastte. De ziekte verspreidde zich, vooral in dicht bevolkte centra, zoo snel, dat de openbare diensten ernstig ontderd waren. In de laatste week zijn ruim 700 mensen bezweken, maar zoo goed als alle dodelijke gevallen waren er complicaties bij gekomen. Gezonde mensen herstellen binnen vier of vijf dagen, terwijl zwakke mensen, vooral keel- of borstlijders, veel meer van de ziekte lijden.”

door er telkens nieuwe antistoffen moeten worden aangemaakt.

“De Spaansche ziekte ook in ons land?

Naar van de grens wordt medegedeeld, zouden in de gemeente Losser, twee arbeiders, werkzaam te Essen, zijn teruggekeerd, die bij aankomst aldaar alle teekenen gaven van te zijn aangetast door de Spaansche ziekte.”

DE SPAANSE GRIEP IN DE KRANT

Op 18 juni 1918 melde de De Gooi- en Eemlander in haar “Gemengde Berichten” onder de aanhef: “Eene geheimzinnige ziekte”

Op 11 juli volgde het eerste bericht uit Nederland:

Op 18 juli waren er in het hospitaal in Amersfoort 20 militairen met de Spaanse Griep opgenomen. En werd de vraag gesteld of het geen tijd werd om de militaire verloven in te trekken waardoor er minder kans op verspreiding van de ziekte was.

“Zij vertoont zich ongeveer in den vorm van influenza, met dezelfde grillige afwijkingen in het verloop van de ziekte. Het beste is de ziekte als zoodanig te beschouwen, dat wil zeggen, zich niet noodeloos ongerust te maken, op tijd zijn geneesheer te raadplegen en geen buitensporigheden te verrichten. Rust, goed eten, frisse lucht, een glas goede wijn en reinheid zouden helpen, dan kreeg het lichaam voldoende weerstand om het virus en de dodelijke

De legerleiding besloot dit middel niet toe te passen omdat de Centrale Gezondheidsraad had gemeld:

“Dat er geen maatregelen bekend waren, die tegen een zóó besmettelijke en zich zóó snel verspreidende aandoening met kans van slagen te nemen waren.”

25 juli meldde de directeur van de Utrechtse GGD in de krant dat de ziekte goed-

aardig was.

Helaas hielp dit allemaal niet veel en verspreidde de ziekte zich met een ongeëvenaarde snelheid over de wereld. En op 2 augustus werd er geschreven over de ziekte in Hilversum: *“De Spaansche Griep breidt zich ook in deze gemeente meer en meer uit. Op den Soestdijkerstraatweg viel gistermorgen een jongen E. genaamd, bewusteloos neer. De ontboden geneesheer constateerde Spaansche Griep”*

Ook hier blijkt weer uit hoe snel de griep kon toeslaan.

Op 2 november stond er in de Gooi- en Eemlander dat in Hilversum ongeveer 6000 mensen de Spaanse Griep hadden. Hoewel er in eerste instantie werd geschreven dat er niet zo veel sterfgevallen waren als elders in het land blijkt uit latere statistieken dat het aantal overlijdens in de gemeente Hilversum in de maand november 1918 ongeveer drie keer zo hoog was als gemiddeld per maand in dat jaar.

De algemene indruk uit de berichtgeving is dat er niet al te veel ophef over gemaakt werd. Er was toch niets aan te doen dan afwachten en hopen op spoedig herstel. Op wat korte berichten na werd er niet veel aandacht aan besteed. Het meest opvallende is de toename van het aantal overlijdensadvertenties in de krant. Al met al lijkt het of de autoriteiten de griep probeerden te negeren. Van een echte ramp was geen sprake. De grootste hinder was het abnormaal hoge ziekteverzuim waardoor soms overheidsinstanties niet meer aan hun verplichtingen konden voldoen. Maar het ziekteverzuim was toch al hoog in de laatste jaren van de Eerste Wereldoorlog door de voedselschaarste en de daardoor afnemende weerstand.

Het totaal aantal mensen dat in Nederland tussen 1918 en 1920 aan de griep kwam te overlijden was iets minder dan 30.000. De bevolking van Nederland bedroeg toen ca. 6,7 miljoen inwoners. Wat neerkomt op een percentage van ca. 4,5 promille of 4 à 5 slachtoffers op iedere duizend inwoners. De meeste slachtoffers vielen in gemeenten met minder dan 20.000 inwoners en met slechte woonvoorzieningen. Ook vielen er veel slachtoffers in ziekenhuizen waar de mensen met de Spaanse Griep op één zaal verpleegd werden.

DE SPAANSE GRIEP IN EEMNES

Ook in Eemnes zijn er diverse inwoners overleden aan de Spaanse Griep. Er gaan verhalen dat er knechten van het werk thuiskwamen, die zich niet goed voelden en binnen enkele dagen overleden waren. Uit de overlevering zijn de volgende gevallen bekend van Eemnessers die aan de gevolgen van de Spaanse Griep zijn overleden. In alle gevallen gaat het om slachtoffers van de tweede griepgolf in het najaar van 1918:

Geertje van Wijk	Geb: 28-03-1904	Overl: 01-10-1918	14 jaar
Jannetje Schouten	Geb: 20-01-1874	Overl: 02-11-1918	44 jaar
Francisca Hilhorst (Sientje)	Geb: 20-06-1899	Overl: 03-11-1918	19 jaar
Johannes Stalenhoef (Jan)	Geb: 14-06-1891	Overl: 06-11-1918	27 jaar
Kuintje Blom	Geb: 18-07-1894	Overl: 08-11-1918	24 jaar

Geertruida Maria (Geertje) van Wijk

Het eerste slachtoffer van de Spaanse Griep in Eemnes was de op 1 oktober 1918 in Eemnes overleden Geertruida Maria van Wijk. Zij was een dochter van Jan van Wijk, arbeider en Maria van Es die aan de Laarderweg 84/86 woonden. Jan had dit huis in 1906 laten bouwen en woonde hier met zijn zeven kinderen waarvan dochter Geertje de vijfde was. Jan hield tevens een “stil” café aan huis waardoor er natuurlijk regelmatig volk over de vloer kwam. Geertje was op 28 maart 1904 in Eemnes geboren en was pas 14 jaar oud toen ze aan de Spaanse Griep is overleden. Zij werd op het R.K. Kerkhof in Eemnes begraven.

Jannetje Schouten

“Op 2 November 1918 stierf Jannetje Schouten, 44 jaar oud, de vrouw van Hendrik Butzelaar. Ze woonde op Wakkerendijk 274. Een dag of 2, 3 eerder had ze ’s avonds gekaart met haar man Driekus, met de buurman dikke Toon van Oost-rum van Wakkerendijk 276 en met Jan Stalenhoef van Wakkerendijk 214. Er was toen nog niets aan de hand met Jannetje Schouten; Jan Stalenhoef kwam om half

Bidprentje van Jannetje Schouten (1874-1918),
slachtoffer van de Spaanse Griep.

Gedenk in uwe godvruchtige gebeden de
ziel van zaliger
JANNETJE SCHOUTEN
echtgenoot van
HENDRIK BUTSELAAR
geboren te EEMNES 20 Januari 1874, na het
ontvangen der H.H. Sacramenten der
stervenden overleden 2 November 1918
en aldaar 6 November begraven.

Zalig zijn de dooden, die in den Heer
ontslapen, van nu af zullen zij uitrusten
van hun vermoeienis want hunne werken
volgen hen.

Vraagt niet: Waarom heeft de Heer al-
dus met ons gedaan? Wie zal met Hem
in het gerecht treden? De Heer heeft ge-
geven, de Heer heeft genomen, Zijn naam
zij geprezen in eeuwigheid!

Wat Gij beloofd hebt, o Jezus, aan
allen die Uw goddelijk Hart vereeren,
dat hebt Gij ook aan mij gedaan. Gij zijt
mij een veilige schuilplaats geweest in mijn
leven en in het uur des doods hebt Gij
mij vertroost door Uwe zoete tegenwoor-
digheid. Heb dank, o God, voor Uwe on-
eindige goedheid. Zegen degenen, die mij
dierbaar zijn en die ik in de wereld moet
achterlaten.

Mijn Jezus, barmhartigheid!

WED. J. LUIJF — EEMNES.

Bidprentje van Joannes Arnoldus Stalenhoef
(1891-1918), slachtoffer van de Spaanse Griep.

Gedenk in uwe gebeden de ziel van zaliger
JOANNES ARNOLDUS STALENHOEF.
Hij werd geboren 14 Juni 1891 en overleed na
gesterkt te zijn door de H.H. Sacramenten der
stervenden 6 November 1918 en werd be-
graven 9 d.a.v. op het R.K. kerkhof te
EEMNES.

Gij, o Heer, hebt mijn lijden in vreugde ver-
wisseld, opdat mijne ziel U lof zinge. Dierbare
ouders, broeders en zuster, zoolang ik bij U was,
was ik er door Gods wil, dankt Hem en zingt
Hem lof.

Nu is het tijd, dat ik wederkeere tot Hem, die
mij gezonden heeft.

„Zalig zijn de dooden, die in den Heer sterven.”
Zoo luidde het woord van God! In den Heer is
hij gestorven, want eenige uren voor zijn dood
sprak hij steeds over zijn groot verlangen naar
God in den hemel, en alsof zijn bewaarengel hem
had gewaarschuwd, bracht hij langen tijd in gebed
door, toen wenschte hij te gaan rusten, en God
schonk hem de eeuwige rust.

Geliefde ouders, broeders en zuster, als ik nog
eene gunst mag vragen, zegent dan den Heer met
mij, wijl Hij niet wacht tot den avond, om een
arme bloem te plukken, die ondanks al uwe
zorgen, van Hem verwijderd, slechts verdorren kan.

Nu ben ik vereenigd met Hem, dien ik van
ganscher harte op aarde beminde.

Hij ruste in vrede!

WED. J. LUIJF — EEMNES.

ten thuis van een gezellig avondje kaarten. Op 2 november kwam de pastoor bij de familie Stalenhoef thuis om te vertellen dat Jannetje Butzelaar – Schouten be- diend was. Kort daarop stierf ze. De volgende dag werd Jan Stalenhoef ook ziek, 's morgens had hij nog op het land gewerkt en 's middags kwam hij doodziek thuis. Op 6 november 1918 stierf ook hij aan de Spaanse Griep op 27-jarige leef- tijd.”¹

Jannetje is op het R.K. Kerkhof begraven en heeft een groot liggend monument ge-

Wouter Stalenhoef en Aaltje Schouten met hun zoon Jan Stalenhoef (1891-1918). Foto uit ca. 1895

Sientje Hilhorst (1899-1918), slachtoffer van de Spaanse Griep.

kregen. Dat ook heden ten dage nog op het kerkhof aanwezig is. Op het grafmonument staat Johanna i.p.v. Jannetje. Jannetje was overleden aan de Spaanse Griep.

Jannetje werd op 20 januari 1874 in Eemnes geboren als de dochter van Evert Schouten en zijn tweede vrouw Wijmpje Bieshaar. Evert Schouten was landbouwer op Wakkerendijk 274. Evert Schouten is niet oud geworden. Hij was pas 54 jaar toen hij in 1879 kwam te overlijden, waarna Wijmpje Bieshaar achterbleef met haar twee dochters. Toen Jannetje Schouten 26 jaar oud was, is ze in 1900 in

het huwelijk getreden met de één jaar oudere Hendrik Butzelaar uit Soest. Hendrik en Jannetje zijn na hun huwelijk op Wakkerendijk 274 komen inwonen, waar Hendrik het boerenbedrijf van zijn schoonmoeder heeft overgenomen. Hendrik en Jannetje kregen een zoon, de op 15 december 1908 in Eemnes geboren Petrus Everardus (Piet) Butzelaar.

Piet Butzelaar vertrok na het overlijden van zijn moeder in 1920 naar Oudenbosch waar hij toetrad tot de orde van de Witte Paters. Hij vertrok rond 1936 naar de missie. Hendrik Butzelaar hertrouwde in 1921 in Hilversum met Aaltje Stalenhoef uit Soest. Aaltje Stalenhoef was de weduwe van Johannes van 't Klooster die op 7 januari 1918 in Hilversum ook aan de Spaanse Griep was overleden!

Francisca Maria (Sientje) Hilhorst

Sientje was op 20 juni 1899 in Eemnes geboren op de boerderij op Meentweg 3. Haar vader Gijs Hilhorst had daar samen met zijn vrouw Petronella Maria Makker hun boerenbedrijf. Sientje was het zevende kind uit dit huwelijk waarvan er ten tijde van de geboorte van Sientje al vijf waren overleden! Zij had toen alleen haar twee jaar oudere broer Johannes. Na Sientje hebben Gijs en Petronella nog wel twee dochters Barbara (Bartje) en Maria gekregen. Sientje was in 1918 pas 19 jaar oud en nog niet getrouwd toen ook zij de Spaanse Griep kreeg en hier op 3 november aan kwam te overlijden. Ze werd begraven op het R.K. Kerkhof van Eemnes. Ik heb haar niet gevonden in de dienstbodenregisters dus ze zal toen nog thuis gewoond hebben en behulpzaam zijn geweest bij het draaiende houden van het huishouden op de boerderij.

Johannes Arnoldus (Jan) Stalenhoef

Johannes was de op 14 juni 1891 in Eemnes geboren oudste zoon van Wouter Stalenhoef en Aaltje Schouten. Vader Wouter Stalenhoef was landbouwer op de boerderij Wakkerendijk 212, waar hij en Aaltje later nog 3 zoons en een dochter kregen, Arie, Frans, Han en Martje. Wouter had de boerderij van zijn schoonvader Arie Schouten overgenomen en heeft hier heel zijn leven gewoond. Het is dan ook op deze boerderij waar Johannes geboren is. Hij zal op de ouderlijk boerderij werkzaam zijn geweest want zijn naam komt niet voor in de registers van dienst-

Gerarda Meijer (1886-1918), slachtoffer van de Spaanse Griep en haar man Hendrik Schaap (1885-1951).

boden en knechten van Eemnes (of het zou buiten Eemnes geweest kunnen zijn.) Johannes was 27 jaar oud en nog ongehuwd toen hij de Spaanse Griep kreeg en hier op 6 november 1918 aan kwam te overlijden. Hij werd begraven op het R.K. Kerkhof van Eemnes

Kuintje Blom

Het laatst bekende slachtoffer van de Spaanse Griep in Eemnes was Kuintje Blom. Zij was op 18 juli 1894 in Eemnes geboren als het zevende kind van Gosen Blom en zijn vrouw Aaltje Blom. Van de zes eerdere kinderen van dit echtpaar waren er voor de geboorte van Kuintje echter al drie overleden. Ze was een zus van Brand, Aafje, Willem-pje en Tijmen Blom. De familie Blom was al generaties lang landbouwer in Eemnes en ook Gosen Blom was met zijn vrouw landbouwer en wel op de boerderij Meetweg 37. Gosen had de

boerderij in 1899 overgenomen van Marritje van Woudenberg, de weduwe van zijn broer Tijs Blom. Kuintje zal in de huishouding op de boerderij van haar ouders aan het werk zijn geweest toen ook zij besmet werd met de gevreesde ziekte. Zij was pas 24 jaar oud en ongehuwd toen ze op 8 november 1918 overleed. Ze werd begraven op de Algemene Begraafplaats aan de Laarderweg in Eemnes.

Gerarda Meijer

Een ander geval van de Spaanse Griep waarover in Eemnes gesproken werd was het overlijden van Gerarda Meijer op 13 november 1918 in Huizen. Dit omdat zij getrouwd was met Hendrik Schaap, een vishandelaar uit Huizen. Ze was ook in Eemnes geboren op 28 juni 1886. Ze was de moeder van Jacob (Jaap) Schaap, de

bekende gemeente- ontvanger van Eemnes. Gerarda Meijer was de dochter van Hermanus Meijer en Cornelia van Essen die aan de Meentweg 47 in Eemnes woonden. Door het vroegtijdig overlijden van zijn moeder is Jaap Schaap opgevoed bij zijn grootouders en dus in Eemnes opgegroeid.

Maria Voskuilen

Gerard van Stoutenburg vertelde ooit in een interview:

“Vooral in het laatste oorlogsjaar vielen er veel slachtoffers aan de Spaanse Griep, ook in Eemnes. Waarschijnlijk door te weinig voeding en slechte hygiëne. Onze meid (thans hulp in de huishouding genoemd) is toen op onze boerderij aan de Wakkerendijk 116 aan de Spaanse Griep bezweken. Dat was Marie Voskuilen uit

NOTEN:

1. Verteld door Martje Stalenhoef (1907 – 1997) n.a.v. het overlijden van haar broer Jan

BRONNEN:

Hilversum en de Spaanse Griep, Eigen Perk, Hilversums Historisch tijdschrift, 28^e jaargang 2008 no: 1
De Spaanse Griep 1918-1920, Vereniging Oud-Utrecht, november 2002

Het oorlogsjournaal van Aaltje Butzelaar Stalenhoef, in Comite 4-5mei, door Gerard Derks

Artikel Van Wijk in HKE Jaargang 7-1, 1985

Artikel Schouten in HKE jaargang 17-4, 1995

Artikel Hilhorst in HKE jaargang 6-1, 1984

Artikel Stalenhoef in HKE jaargang 12-1, 1990

Artikel Blom in HKE jaargang 4-1, 1982

Herfstavond

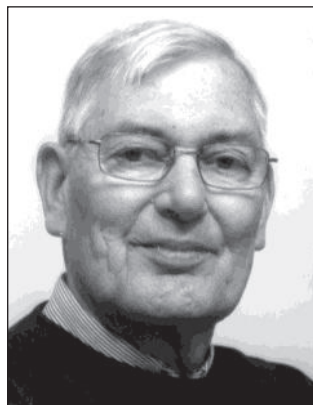
Donderdag 14 november 20.00 uur in De Hilt.

**Presentatie: winkels en bedrijfjes in Eemnes sinds 1890,
door Henk van Hees.**

Een leven lang Jan van Wijk

CEES VAN RIJSDAM

Het is mij een groot genoegen een overbekende en bijzondere persoon te introduceren, die op velerlei wijzen en in meerdere functies zeer actief was en is in onze Eemnesser samenleving. In dit interview en in zijn levensverhaal heten wij welkom: Jan van Wijk. Om te beginnen is het historisch gezien zinvol eens nader kennis te maken met het voorgeslacht van de familie Van Wijk.

Daartoe levert het standaardwerk "Eemnessers door de eeuwen heen" (een uitgave in het kader van het 650-jarig bestaan van Eemnes) uit 2002, uitgegeven door de Historische Kring Eemnes, een uiterst waardevolle geschiedschrijving.

Samen met Bertie, de vrouw van Jan, kijken we terug naar de voorouders van Jan. Dat zijn: Otto Janse van Wijk (geboren ca. 1620), Jan Otten van Wijk (geboren ca. 1650), Isaak Janse van Wijk (geboren ca. 1675), Wijmpje van Wijk (1719-1807), getrouwd met Teunis Janse van Ravesteijn; hun kinderen noemden zich Van Wijk. De rij voorvaderen gaat dan verder met Izak van Wijk (1761-1830), Jan van Wijk (1798-1864) en Izaak van Wijk (1838-1895). Zo komen we aan bij Jan van Wijk, arbeider, geboren in Eemnes op 13 september 1870, overleden op 31 december 1944, te Hilversum. Deze Jan van Wijk was getrouwd met Johanna Maria van Es (1864-1946), en uit dat huwelijk zijn zeven kinderen geboren. Eén van die kinderen nu was de vader van onze Jan, hij heette Johannes Isak van Wijk, geboren in Eemnes, op 27 december 1900 en overleden in Eemnes op 22 mei 1978; hij was getrouwd met Elisabeth Smink, geboren in Hoogland op 13 mei 1904 en overleden in Eemnes op 28 januari 1968.

Uit het familiearchief: trouwboekje van de vader en moeder van Jan (7 oktober 1936).

GEHUWD op <u>7 oktober</u> 19 <u>36</u> . <u>van Hijk,</u> <u>Johannes Isak</u> geboren te <u>Eemnes</u> op <u>27 December</u> 19 <u>00</u> zoon van <u>van Hijk, Jan</u> en van <u>van W. Johanna</u> <u>maria</u> Vrij van zegel ingevolge art. 32, 6°, der		in de gemeente <u>Horland</u> provincie <u>Utrecht</u> en <u>Sminke</u> <u>Elisabeth</u> geboren te <u>Horland</u> op <u>15 Mei</u> 19 <u>04</u> dochter van <u>Sminke, Janus</u> <u>(overleden)</u> en van <u>Rijnders, Margaretha</u> zegelwet 1917, juncto art. 136 burgerlijk wetboek. De Ambtenaar van den burgerlijken stand, <u>Chunis</u>	
Man overleden te EEMNES op <u>22 mei 1978</u>	Sgillum Paroecia:	Sacramento matrimonii juncti <u>et Elisabeth Smink</u> die <u>7</u> mensis <u>Oct</u> <u>8 Marham</u> in dioecesi	sunt: <u>Johannes Isak & Hijk</u> anno <u>1936</u> in ecclesia paroeciali dedicata <u>de Horland</u> (abi) coram Quod testor, <u>W. J. de J. J.</u>
			Vrouw overleden te EEMNES op <u>20-1-60</u>

Beste Jan, nu zijn we dan eindelijk aanbeland in de huidige tijd en willen graag nader geïnformeerd worden over jouw gezin.

Mijn vader Johannes Isak en moeder Elisabeth Smink kregen vijf kinderen: Jan, Gré (overleden in 2008), Joop (overleden in 2000), Piet (overleden in 1967) en Anneke, het jongste kind. Ik ben geboren op 16 oktober 1937, aan de Laarderweg 86. Op 4 november 1964 ben ik, in Laren, getrouwd met Bertie (Gijsberta Adriana Maria) Blom; zij is geboren op 15 februari 1940 te Laren. Op die 4e november ben ik getrouwd voor de Burgerlijke Stand. Voor ons een formaliteit om in aanmerking te

De familie Van Wijk (ca. 1953).

Staand v.l.n.r.: Piet, Anneke, Jan, Gré en Joop.

Zittend v.l.n.r.: moeder Elisabeth en vader Johannes Izak.

komen voor een woning. Het kerkelijk huwelijk werd gesloten in de kapel van het St.-Jansziekenhuis te Laren op 21 juli 1965. Mijn schoonvader had kort daarvoor zijn heup gebroken en kon toen met bed en al de kapel ingereiden worden om op die manier toch het huwelijk te kunnen bijwonen.

Wij zijn gezegend met twee kinderen:

Jan Peter, geboren in Eemnes op 11 juni 1967; hij leeft samen met zijn partner Desirée Meermans en zij wonen in Amsterdam.

Onze tweede zoon Frank, geboren in Eemnes op 9 augustus 1970, is getrouwd met Petra van Hameren en zij wonen in Bussum. Zij hebben twee kinderen, Koen en Jort.

Ik (Jan van Wijk) ben geboren in de woning aan de Laarderweg 86 en wij zijn in 1949 verhuisd naar Nieuweweg 2 (inmiddels Noordersingel 27). De eerste steen daar is gelegd door J. van Wijk.

Jan van Wijk en Bertie Blom op 21 juli 1965 in het oude Larense St.-Jansziekenhuis waar ze zojuist zijn getrouwd. Zij zijn het enige paar dat ooit in het St.-Jansziekenhuis is getrouwd.

De ouders van Jan, voor het huis aan Nieuweweg 2 (1960).

Bertie en ik namen in 1965 onze intrek in de woning aan de Laarderweg 21a, de voormalige schilderswerkplaats van Van der Ham. Deze werkplaats was door de vorige bewoners, Dick en Sien Mellegers, omgetoverd tot een knusse woning. Na één jaar zijn we (in 1966) naar de nieuwbouw aan de Torenzicht gegaan (nummer 37), en vandaar in 1975 naar onze huidige woning aan de Raadhuislaan 39.

Onderwijs heb je genoten in Eemnes en in Laren, achtereenvolgens op de kleuterschool, de lagere school en de U.L.O. (Uitgebreid Lager Onderwijs). Vertel ons eens wat meer over je jeugdjaren en je schooltijd.

Familiefoto (2012): v.l.n.r.: vader Jan, oudste zoon Jan Peter, schoondochter Petra (gehuwd met Frank), schoondochter Desirée (partner van Jan Peter), Koen (zoon van Frank en Petra), jongste zoon Frank, Jort (zoon van Frank en Petra), moeder Bertie.

Als oudste kind in ons gezin bracht ik mijn eerste levensjaren door in en rond het huis aan de Laarderweg 86. In 1941 begon mijn onderwijsperiode op de (St.) Agnes-kleuterschool, destijds een bewaarschool, waarmee in 1875 het Katholiek onderwijs in Eemnes een aanvang nam. Veel kan ik mij niet meer voor de geest halen van wat er in die periode op school zoal heeft plaatsgevonden. Wel staat me bij dat we met veel andere kinderen heen en weer liepen van huis naar school en omgekeerd. En ook dat we melk kregen te drinken op school vanuit een grote emaillen mok met een vieze rand; dat benam mij de lust van het innemen. In 1944 ging ik naar de Lagere School, dat was de R.K. Jongensschool (de Mariaschool) aan de Jhr. Roëll-iaan. Namen van leerkrachten herinner ik mij nog wel: meester G.J. Morren was in 1944 het hoofd der school, de onderwijzeres in klas 1 en 2 was juffrouw W.C.H. Morren; in klas 3 en 4 had ik meester Alfrink. In de zesde klas kreeg ik meester L.M. Bisschop. Voor wat betreft de binnenschoolse activiteiten is mij weinig bijgebleven en die lagere schooljaren verliepen zonder noemens-

Klasfoto Mariaschool (1945): Jan van Wijk met zijn schoolgenoten.

Bovenste rij v.l.n.r.
 Bart Tak, Bertus Horst,
 Herman Post, Gijs
 Hilhorst, Jan Makveld,
 Arie Hilhorst, Piet van
 Wegen, Henk Fokken,
 Goos Brouwer,
 juffrouw Corrie
 Morren (met Wing).
 Tweede rij van boven
 v.l.n.r.: Cor Hilhorst,
 Johan Eek, Henk
 Hilhorst, Gerrit Post,
 Wim Baas, Jan van
 Wijk, André Nagel,
 Karel van Dalen.
 Derde rij van boven,
 zittend op de stoelen
 v.l.n.r.: Rinus van
 Oostrum, Wim de
 Gooijer, Joop
 Wiggerts, Joop Horst,
 Joop van Soest, Elbert
 Raven, Henk de
 Waart, Dick Wouters.
 Voorste rij, zittend op
 de grond v.l.n.r.: Henk
 van 't Klooster, Chris
 Post, Gerard Klein, Jan
 de Groot, Kees van
 der Wardt, Tinus Post.

Rapport van Jan, in klas 6, cursus
1950/1951, Mariaschool.

KLASSE 6 ^e		CURSUS 1950/1951		
	1	2	3	Opmerkingen
Gedienstondertijds	7	6	6	
Lezen	6	7	7	
Schrijven	5	6	5	
Rekenen	5	6	7	
Nederlandse taal	7	8	7	
Nederlandse geschiedenis	7	8	9	
Aardrijkskunde	7	8	7	
Kennis der natuur	8	8	8	
Zingen	8	8	8	
Tekenen	7	7	7	
Lichamelijke oefening	7	7	7	
Nuttige handwerken				
Handarbeid				
Gedrag	7	7	7	
Vrijt				
Versmide schooltijden				
Geen		Het hoofd der school,		
te rapport: <i>H. R. Rijk</i>		<i>P. J. Rijk</i>		
te rapport: <i>H. R. Rijk</i>		De onderwijzer(s).		
te rapport: <i>H. R. Rijk</i>				
Bevoordel / niet bevoordel				

Jan in klas 6 van de Mariaschool, met naast hem: de broers
Piet en Joop. (Foto ca. 1950).

waardige gebeurtenissen. De catechismus leren was een 'must', maar aangezien mijn achternaam begint met een "w" en het feit dat het opzeggen altijd volgens de volgorde van het alfabet

verliep, hoefde ik pas te gaan leren bij het naderen van de letter w. In de zesde klas gingen we op schoolkamp naar Lemelerveld (de vroegere woonplaats van meester Bisschop) en logeerden daar bij een boer. Eén van mijn schoolvrienden was: Kees v.d. Wardt (in die jaren ook mijn buurjongen). Wij liepen altijd naar school op klompen, maar in de winter gingen we al glijdend onze weg. De spelletjes op het schoolplein waren veelal favoriet; bijvoorbeeld: gallen, dat was een soort overloperij met zes vakken, je moest dan de vakken doorlopen zonder getikt te worden en op de tussenlijnen liepen de tikkers en die moest je proberen te ontwijken. En niet te vergeten het spel: bok-bok-hering; dat speelden we onder het afdak van de school, het was een soort bokkie-springen, waarbij een stuk of vier a vijf kinderen gebukt stonden en wij zover als mogelijk was op hun ruggen probeerden te komen. Als de bel ging na het speelkwartier moesten we ons eerst netjes in de rij voor de deur opstellen. Onderweg naar school (vanaf de Laarderweg) gingen we vaak appeltjes jatten uit de tuin van Bart van Essen (Laarder-weg 35); op een dag werd ik gesnapt en vluchtte weg, waarbij ik in de sloot terecht kwam. Achter de school bevond zich een bosje met een brede sloot; daar vonden we eens een eendennest en toen hebben we de eieren verstoppt in de tuin van meester

De Waart, om later die eieren thuis te laten uitbroeden. Ook hebben we nog zeeltjes gevangen in een bijna drooggevalle sloot, we hadden lichtgeschuurde klompen aan en die waren bij thuiskomst vies en modderig en daar was mijn moeder allesbehalve blij mee.

De visjes deden we in het water in de kelder van oma Van Wijk, maar ze gingen vrij snel dood, vanwege het zuurstofarme water.

Vader Van Wijk hield 8 koeien, 6 schapen, 1 varken en enkele kippen en voor en na schooltijd moest ik naar de Noordpolder te Veld om te melken. De volle melkbussen moesten om ca. 7.00 uur op de kruising van de Noordervenweg en de Volkersweg staan; daar werden ze opgehaald door Dorrestijn uit Baarn. Vooral met mistig weer kon het heel lastig zijn om alle koeien achter in de polder te vinden. Als oudste van vijf kinderen heb ik dus al jong leren melken en we hadden ook nog veel gehuurd land dat bewerkt moest worden. Er bleef dus niet veel vrije tijd over om te spelen; enkel 's winters werd mij tijd gegund om te gaan schaatsen. In de knikkertijd werd er, voor en na schooltijd, geknikkerd in de Kerkstraat tegenover café Van der Wardt. De straat bestond uit een harde zandlaag met vele knikkerpotjes. En de knikkers bewaarden we in een lappenzakje dat afgesloten was met een touwtje.. Ook hadden wij thuis een piano en mijn vooruitstrevende moeder vond dat ik pianoles moest gaan nemen. In die tijd was mijn pianolerares mevrouw M. Bieshaar, ook wel bekend als Mientje Pingel. Mijn vorderingen in het pianospel bleven echter uit en mijn moeder kwam toen met een voorstel: leren pianospelen of koeien melken. Ik was een buitenjongen, dus de keus was snel gemaakt en ik ging koeien melken. Ik moet bekennen dat ik daar nu nog spijt van heb, temeer daar ik een groot liefhebber ben van alle stijlen van muziek (uitgezonderd jazz). In mijn jeugd jaren werd er ook veel gezwikt (gekaart); dat vond dan plaats in het melkhok thuis en ging om geld. In het kuiltje van de deksel van een melkbus werd de inzet gelegd. Mijn kaartmakers waren: Theo Baas, Gert Bieshaar, Jan van der Wardt en mijn broer Joop. Wij hadden altijd speelkaarten bij ons, maar toen mijn ouders erachter kwamen dat wij kaartten om geld, was het snel afgelopen.

In 1951 maakte ik de overstap naar de U.L.O.-school St.-Jan in Laren. Het gebeur-

de wel eens dat ik tijdens de eerste les in slaap viel. Dan belde de leraar mijn moeder op en die zei dan: Ja, maar hij heeft er al een halve dag opzitten (melken in de vroege morgen). Moeder besloot nog geen jaar later mij over te plaatsen naar de openbare school voor U.L.O. Heideveld. Deze school heb ik verder doorlopen met één jaar doubleren. Vervolgens kwam ik op 18-jarige leeftijd terecht bij de Nederlandsche Handel-Maatschappij (de latere ABN-AMRO) als jongste bediende.

*Wat is jou eigenlijk bijgebleven van de jaren in de Tweede Wereldoorlog?
Kun je je daar nog iets van herinneren of was je daar toen nog te jong voor?*

Vanuit huis ventte mijn vader melk in Hilversum. Tussen de melkbussen nam hij ook wel eens een bus, gevuld met ruwe schapenwol, mee. Dat was toen streng verboden! Klanten breiden daar sokken en truien van. Nadat de kar was geladen en het paard ingespannen, vertrok vader naar Hilversum en viel gelijk in slaap op de bok. Het paard wist de weg wel en hield vanzelf stil bij de eerste klant. Dan werd vader wakker en begon met de verkoop van zijn spullen, Eén van de klanten beheerde een snoepfabriek in Amsterdam; de restanten meel gingen als afval naar vader die het gebruikte als voer voor het varken. Wij gingen als kinderen met de kinderen Fecken regelmatig op zoek naar restanten (afsnijdsel) van het snoepgoed in de meelzakken. Ons paard is in die jaren door de Duitsers gevorderd. Wat betreft het varken het volgende: het werd een sport om het gemeste varken bijtijds te vervangen door een kleiner exemplaar. Bij controle van de veestapel kwam er nog wel eens commentaar op het gewicht van het varken. Vader zei dan met een stalen gezicht: ik weet niet wat het is, maar hij wil maar niet groeien! Eens was er plotseling vleescontrole toen het varken pas geslacht was. Het vlees werd toen snel onder de matras gelegd van het bed, waarop broer Joop lag, die toevallig op dat moment net ziek was. Aldus werd het vlees niet opgemerkt.

Van het neergestorte vliegtuig bij het Vierkante Bosje kan ik me alleen herinneren dat afdrukken van de lichamen van de piloten zichtbaar waren in de grond. Ook heb ik gezien dat Duitse of geallieerde piloten zilverstrookjes dropten om de radar te misleiden. Er was aangekondigd dat er een schotenwisseling plaats zou vinden

Toneelgroep van Deo et Arti (1957), met achter v.l.n.r. Wil Fokken, Evert Huiden, Wim de Boer en Henk van Kesteren. Voor v.l.n.r. Bep van Wegen, Truus Stavenuiter, Ria van Loon, Jan van Wijk (met helm), Truus Gouverneur en regisseur Gerard Burgering.

tussen Bunschoten en Laren. Vader besloot een schuilplaats te maken in een kuil tussen twee takkenbos-schelven; gelukkig hebben we er geen gebruik van hoeven maken. Tenslotte: vader had bouwland, dus wij hebben nooit echt honger geleden in de oorlogsjaren en er waren geen tekorten.

We spraken al eerder over jouw werk op de bank. Hoe verliep die ontwikkeling eigenlijk?

Laat ik beginnen te zeggen dat ik geen boer wilde worden. Mijn moeder wenste dat ik een kantoorbaan zou gaan nemen. Ik ben begonnen met solliciteren bij Balamundi in Huizen, daar kon ik 100 gulden per maand verdienen. Dat is bij een sollicitatiebezoek gebleven, want bij de Nederlandsche Handel-Maatschappij in Bussum kon ik 105 gulden per maand ontvangen. Ben daar begonnen op de effec-

Jan met gevangen snoek, bij de wilgenboompjes aan de Eemnesser Vaart (oktober 2000).

Overhandiging van het eerste kievitsei aan burgemeester Bijl (15 maart 2000).

tenadministratie, waar ik coupons moest knippen en afrekenen (coupons lagen in safe-loketjes in de kluis). Veel cursussen gevolgd en dus carrière gemaakt. Achtereenvolgens heb ik op de volgende kantoren gewerkt: Laren (ABN), Baarn en Utrecht. Toen de provincie in en klanten thuis bezoeken in de functie van procuratiehouder, en in 1982 ben ik overgeplaatst naar de ABN-bank in Hilversum in de functie van hoofd effecten adviesdienst. Als gevolg van de fusie ABN-AMRO ben ik op 59-jarige leeftijd op 1 oktober 1995 met prepensioen gegaan. Dus: een leven lang bank, 40 jaren !

Het lijkt ons nu wel leuk en interessant om te weten of jij hobby's hebt, en zo ja welke?

O, zeker die heb ik, wel vier!

Vissen

Van jongs af aan heb ik gevestigd in de Eemnesser Vaart en de wetering. Mijn eerste vistuig bestond uit: naaigaren, een kurk plus veer en een grote haak. De eerste vis die ik gevangen heb, was een voorn, in het water van de Eerste Havenarm (nu: het Evenemententerrein). Vissen deed ik het liefste in mijn eentje. Mijn meest spectaculaire vangst was: een schildpad aan de haak. Bestuurlijk gezien ben ik ook actief

geweest in de Hengelsportvereniging Flevo; maar daarover straks meer.

Eieren zoeken

In de periode dat ik moest melken liep ik na afloop geregeld kievietseieren te zoeken om die later te kunnen verkopen. Op een gegeven moment werden de eieren beschermd en moesten we een vergunning hebben voor het zoeken. Het eieren-schouwen hield het volgende in: er werd een ei uit het nest gehaald en in het water gelegd om te zien of het reeds bebroed was; vervolgens legden we het ei weer terug in het nest. Na kerktijd gingen we vaak zoeken in het pollig weiland aan de zuidkant van de Vaart (bij alle boeren bekend als “de mof”). Ooit heb ik nog het eerste kievitseij aangeboden aan burgemeester Jules Bijl. Tegenwoordig sta ik bekend als een bevlogen nestbeschermer.

Toneelspelen

Eind jaren vijftig speelde ik kleine rollen bij Deo et Arti. Er werd geoefend en gespeeld in het Verenigingsgebouw aan de Kerkstraat, met als beheerdersechtpaar de heer en mevrouw Westerhuis.

Schaatsen

Mijn vader was een groot liefhebber van schaatsen; hij schaatste onder meer op rondrijders naar Marken. Als er ijs lag, mocht ik altijd vrij om te gaan schaatsen; vader heeft het mij toen geleerd met behulp van een stoel. We gingen met medeleerlingen rijden op De Vaart, op de waaien en bij Rust Wat in Blaricum, ja zelfs op de Eem, gezellig met koek en sopie erbij. Toch ben ik veelal blijven schaatsen in Eemnes en directe omgeving; geen lange tochten maken, maar meer ‘lange haken, snel thuis’

Jouw belangstelling en bijzondere inzet voor de Eemnesser samenleving is bij menigeen bekend. Vele verenigingen en organisaties hebben mogen profiteren van jouw kennis en bestuurlijke kwaliteiten gedurende een lange periode. Laten we proberen al dat werk eens in kaart te brengen!

Kruisvereniging

nr. 14: Het CDA-Eemnes (februari 1986):

Voorste rij v.l.n.r.: Jan Lamers, Gerda Terlien, Jan van Wijk, Henk van Manen, Jan Hartog en Wies de Bont.

Achterste rij v.l.n.r.: Bertus v.d. Hengel, Piet van Lierop, Peter van Hofslot, Eerhard Huiden, Jan den Dunnen, Kees v.d. Tweel, Jaap Frantsen en Piet Kruijsse.

In 1967 werd ik bestuurslid van het Wit-Gele Kruis in Eemnes. Het Wit-Gele Kruis was de Kruisvereniging op het gebied van zieken- en gezondheidszorg van de rooms-katholieke zuil. Mijn functie werd die van penningmeester, als opvolger van Roel Terlien, die voorzitter werd. In 1975 fuseerde de vereniging met het Groene Kruis en ging verder als Kruisvereniging Eemnes.

Woon Advies Commissie

In 1970 was dat de Woonruimte Advies Commissie. Deze commissie is niet te vergelijken met de huidige WAC. Het werkte zo: op het verzoek van het College van B en W bezochten leden van de commissie personen die andere woonruimte wensten (op huurbasis). De commissie bekeek de woonsituatie en de gezins-

samenstelling en bracht daarover rapport uit aan het college. In 1975 werd ik benoemd tot secretaris en ik ben tot 1986 actief geweest.

Bij huisbezoeken kwam je soms bij wat morsige types over de vloer, getuige het verhaal van een bezoek, samen met Gijs Hilhorst, waarbij we koffie kregen die al de hele dag stond te pruttelen, niet te drinken was en met dikke vellen melk erin. Gijs wist zijn koffie strategisch weg te werken, maar helaas lukte dat mij niet, en dankzij Gijs moest ik ook nog een tweede kop naar binnen werken.

KVP en CDA

In 1975 ben ik bestuurslid geworden van de Katholieke Volks Partij-Eemnes. In dat jaar ongeveer zat Eddy van Ijken voor Dorpsbelang met één zetel in de raad. Vanaf 1975 was ik dus nauw betrokken bij de KVP en zeer actief bij alle voorbereidingen met betrekking tot de fusie met de ARP (Anti Revolutionaire Partij) en de CHU (Christelijk Historische Unie) tot het CDA (Christen Democratisch Appèl). Vanaf 1979 werd ik voorzitter van het gefuseerde CDA. Bekenden uit die periode zijn te zien op de foto uit 1986.

In die beginjaren was het niet altijd eenvoudig, en moest je als katholiek je steeds rekenschap geven van het feit dat ook de andere fusiepartners in het CDA voldoende gehoord werden en vertegenwoordigd waren. We waren druk met ledenwerving, raadgeving en advisering, en met het controleren of er niet teveel van de partijlijn werd afgeweken. Ruim tien jaar heb ik mijn krachten gegeven aan het voorzitterschap, totdat in 1989 Peter Mendelts mij opvolgde als voorzitter. Vanaf die tijd ben ik actief gebleven in het CDA, o.m. als lid van de denktank en bij het rondbrengen van verkiezingsmateriaal.

Hengelsportvereniging Flevo

In 1980 ben ik, als commissaris, bestuurslid geworden van de Hengelsportvereniging Flevo, die in 1962 was opgericht door Fons Bergman, Tijs Blom (de schilder), Cees de Rijke en Jacob van Ijken. Even een historisch feit: het visrecht op de Eemnesser Binnenvaart was eeuwenlang het privilege van achtereenvolgens de Ambachtsheer van Eemnes-Binnen, Eemnes-Buiten en het Koninklijk Huis. In 1885 kwam hier een eind aan, omdat Koning Willen III liet weten niet langer gebruik te

Burgemeester Roland van Benthem reikt een Koninklijke Onderscheiding uit aan Jan van Wijk op 29 april 2011.

willen maken van dit recht. Sindsdien wordt dit door de gemeente Eemnes verpacht. Vanaf 1928 was de visvereniging “Klein maar Dapper” de pachter. De leden hielden echter niet, maar vissten met schakels (netten). Dit clubje ging in de jaren vijftig als een nachtkaaers uit. Alleen de beroepsvisser Peter Gieskens en zijn zonen

Jan en Gerrit hebben tot 1985 nog met palingfuiken in de Vaart gevist. De pacht werd aangevraagd (1962) en bij Raadsbesluit toegekend, waarna de overeenkomst betreffende het verhuur van visrecht werd getekend. De statuten van de vereniging werden in 1964 bij Koninklijk Besluit goedgekeurd. Enkele bijzondere artikelen uit de statuten zijn:

- de vereniging is voornamelijk opgericht voor ingezetenen van Eemnes,
- het maximaal aantal leden is 200,
- jeugdleden moeten de leeftijd van 10 jaar, doch nog niet die van 18 jaar hebben bereikt.

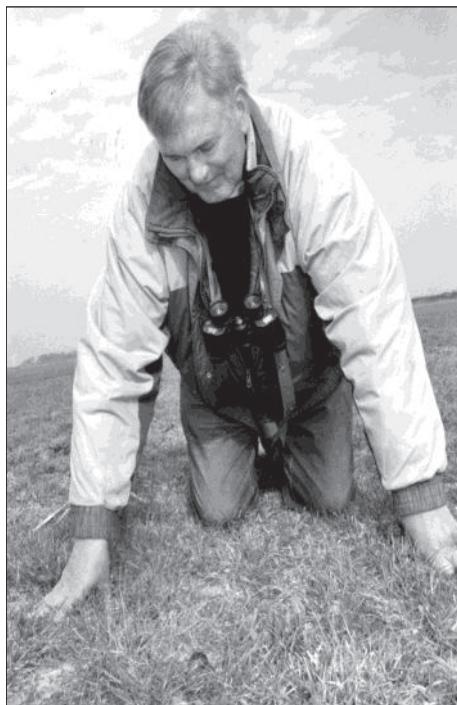
In 1991 zijn de statuten in een nieuw jasje gegoten, o.a. door aanpassing van de leeftijd van jeugdleden en het maximum aantal leden werd niet langer beperkt. In de jaren zestig, zeventig en tachtig was de jaarlijkse zeeviswedstrijd een hoogtepunt. Met een bus van firma Tensen uit Soest vertrok het gezelschap in de vroege ochtend (04.00 uur!) naar Texel om daar aan de waddenkant te gaan vissen. De 25-jarige jubileumwedstrijd in 1987 werd in de Flevopolder gehouden. In het kader van de ruilverkaveling zijn door het Waterschap Vallei en Eem in 1995 drie mooie vissteigers aangelegd, waarvan één steiger speciaal is aangepast voor senioren. De hengelsportvereniging Flevo is inmiddels uitgegroeid tot 480 leden. Het is een gezelligheidsvereniging die gelegenheid geeft tot ontmoeting aan de waterkant en die wedstrijden organiseert. De prijsuitreiking vindt plaats in ons stamcafé Staal, onder het genot van een drankje en de bekende gehaktbal. In 2012 hebben we het

Even nagenieten van het zojuist gevonden kievitseierenest (mei 2003).

50-jarig bestaan van onze vereniging gevierd, met een mooie feestavond in De Deel. In de maand januari 2013 verscheen het allereerste exemplaar van "De Opsteker", het nieuwe clubblad van de vereniging. Op 21 februari 2013 vond de jaarvergadering plaats en heb ik, na een periode van 26 jaar, het voorzitterschap kunnen overdragen aan Bart Nouwens en werd ik benoemd tot ere-voorzitter.

Waterschap De Eem

Mijn grote betrokkenheid met water is evident, en om daar ook actief mee bezig te gaan, werd ik in mei 1981 verkozen tot **h o o f d i n g e l a n d** (vertegenwoordiger van eigenaren van een bebouwd of onbebouwd perceel grond) van de Afdeling Bewesten de Eem van het Waterschap De Eem. In 1982 ben ik voorgedragen voor het dagelijks bestuur en vanaf 1983 werd ik, bij Koninklijk Besluit, benoemd tot heemraad van het Waterschap De Eem. Vermeldenswaard in mijn waterschapsperiode zijn de distel- en slotenschouw die ik samen met Evert Huiden voor mijn rekening nam. We begonnen in Binnendijk en togen overdwars via de percelen naar de Raadhuislaan om onderweg de vele sloten te schouwen. Maar aan stroomdraad hadden we een hekel. Zo kwamen we eens bij een sloot met stroomdraad langs de rand. Ik had de langste benen en mocht als eerste naar de overkant. Of de sloot te breed was, of dat de kant te zacht was, is mij niet meer bekend, wel dat ik met mijn kruis aan het stroomdraad vast bleef zitten, voorwaar een bijzondere ervaring ! Bij het schouwen beschikten we over een polsstok van het Waterschap, en toen we eens bij een brede sloot aankwamen, mocht ik als eerste, klom in de stok

Overdracht vissteigers van het Waterschap aan de Hengelsportvereniging Flevo (1995), met v.l.n.r. Roel Kraefft, Teus Roodhart, onbekende man en Jan van Wijk.

en midden boven de sloot brak de stok doormidden; gevolg: een nat pak en een Evert Huiden die niet meer bijkwam van het lachen.

Werkgroep Weidevogels

Meer dan zestig jaar ben ik een actieve “vogelaar” in de Eempolder, waarvan ongeveer veertig jaar als vrijwilliger in de gestructureerde bescherming, dat houdt o.a. in: het verkrijgen van een vergunning en aldus het registreren en markeren van nesten en die nesten noteren op de stalkaart van de boer. Als lid van de werkgroep Weidevogels trek ik er in het vroege voorjaar op uit om nesten te zoeken en te beschermen. We kunnen rustig stellen dat, mede door de inzet van onze agrariërs, de Eempolder één van de belangrijkste en rijkste gebieden van weidevogels in

120 jaar Eemnesser feesten

DEEL 2: VAN ORANJE-COMITÉ NAAR

STICHTING FEESTCOMITÉ EEMNES (1945-2013)

JAAP GROENEVELD

Het eerste deel eindigden we met het afblazen van het Koninginnefeest op 31 augustus 1939 wegens de gespannen toestand in Europa en de daarmee samenhangende mobilisatie. Vijf donkere jaren zouden volgen, waarin door de bezetter elke uiting van Oranjegezindheid verboden werd. Na de bevrijding wordt de draad weer opgepakt.

Voor dit deel ben ik dank verschuldigd aan de welwillende medewerking van oud-leden van het Feestcomité, in het bijzonder Jan de Lange, Aart de Ruijgt, Bert Snel en Kees van Ijken, die me hebben bijgepraat, evenals Frans van Valkengoed, die onderhand ook bij de inventaris hoort.

De tabel aan het eind van dit artikel geeft een overzicht van alle naoorlogse feesten.

1945-1950 WEER APARTE VIERING KONINGINNEDAG EN VOLKSFEEST

Er zal bij de bevrijding uiteraard spontaan feest zijn gevierd, maar dat valt hier buiten. Tijdens de eerste naoorlogse vergadering van B&W van Eemnes op 13 augustus 1945 komt een Bevrijdingsfeest aan de orde. Men krijgt uit het summiere verslag de indruk dat er misschien een voorstel was om op Koninginnedag 31 augustus of anders in september een feest te vieren. De beide wethouders stellen echter voor om uit te stellen tot 5 mei 1946, want: 'Voor de kinderen is geen enkele tractatie te verstrekken, noch zijn prijzen aan te schaffen en zonder dit alles kunnen toch moeilijk volksspelen worden georganiseerd.'

Op zaterdag 4 mei 1946 zou dan de eerste herdenking van Bevrijdingsdag gevierd zijn met een optocht. Bijgaande foto getuigt van het eerste naoorlogse "Oranjefeest". Een groepje reed op een wagen die uitbeeldde: "Dat mag niet / zo hoort het, O zo!". Er waren drie stellen en nog een eenling. Eén stel was verkleed

De wagen met de voorstelling "Dat mag niet! / Zo hoort het, ozo!" op het eerste Bevrijdingsfeest op 4 mei 1946 (coll. mevr. W. Rigter-van Eijden).

Staand v.l.n.r.: Tony Vos, Hannes van Eijden als Duitse soldaat, Gerrit Eek (in overall, als ondergronds strijder?), Sien van Eijden en Jaap van Wegen als boerenechtpaar in streekdracht. Zittend v.l.n.r.: Mien van Eijden en een onbekende als geallieerd soldaat.

als Duits soldaat met een 'moffenmeid' – "Dat mag niet!" – een ander stel met een geallieerd soldaat kon erbij door, maar het derde paar stelde een keurig boerenpaar in streekdracht voor – "Zo hoort het, O zo!".

Het Oranje-Comité organiseerde samen met de Fokvereniging Eemnes in 1946 op de eerste vrijdag in september (6e) een Fokveedag met Volksfeest. Het was de eerste fokveedag na de bevrijding. De veetentoonstelling en de veekeuring vonden plaats achter de boerderij van Makker (Wakkerendijk 42), terwijl het Volksfeest werd gehouden op het marktveld bij de haven. 's Middags was er schoonrijden met éénspannen, ringsteken en boegsprietlopen.

's Avonds was het spektakelstuk 'keuvangen' (biggenvangen), apart voor dames en voor heren. Over tonnetje steken stond niets vermeld in het programma van 1946.

Landelijk is Koninginnedag in 1946 wel gevierd, maar in hoeverre dat in Eemnes is gebeurd, is niet duidelijk geworden, want de *Laarder Courant* verscheen pas weer in november van dat jaar en aangeboorde herinneringen en bronnen geven er geen uitsluitsel over. Het Oranje-Comité kreeg achteraf f150 subsidie voor de verschillende feesten in 1946. Frans van Valkengoed kon ook niet helpen, maar hij wist wel dat vanaf 1947 verscheidene jaren bij zijn ouders op de driest achter Stadwijk (Wakkerendijk 52) op Koninginnedag kinderspelen waren voor alle schoolkinderen.

Het plan was om het in 1947 weer zo te doen als in 1946, maar met ruiterdemonstraties. In verband met 'de wens van H.M. de Koningin' werd echter besloten om het volksfeest niet te laten doorgaan en op maandag 1 september een kinderfeest te organiseren. De inhuldiging van koningin Juliana op 6 september 1948 werd

Vier gebroeders Van 't Klooster in de allegorische optocht van 31 augustus 1951 voor Wakkerendijk 52 (coll. Bert van 't Klooster). Van links naar rechts: Henk als politieman, Jan als boer, Daan als middenstander en Bert als burgemeester.

aangegrepen om een Volksfeest te vieren. Daarbij was er een allegorische optocht bestaande uit acht praalwagens en 33 versierde sjezen en verder versierde fietsen en ruiters te paard. Vanaf 1949 werd op 30 april Koninginnedag gevierd. In Eemnes bleef toch de voorkeur bestaan om de 'volksfeesten' niet op Koninginnedag te vieren, maar in de eerste week van september, ondanks de vooroorlogse pogingen van burgemeester Van Ogtrop tot combinatie. Uiteindelijk waren alleen in 1936 en 1938 de Volksfeesten en Koninginnedag gecombineerd, terwijl in 1939 alles was afgeblazen (zie deel 1). De reden voor de voorkeur voor Volksfeesten in september was dat Eemnes als kleine gemeenschap niet op kon tegen de grotere Koninginnefeesten in omliggende gemeenten. Het defilé te Soestdijk, dat sinds 1949 veel publiek trok, was natuurlijk ook vlakbij.

De volksspelen voor de oudere jeugd werden meestal op het marktveld bij de haven gehouden tot uiterlijk 1959, toen het gebied veranderd werd in een plantsoen. Volgens Bert Snel zou daar de opstelling van het tonnetje steken zo zijn geplaatst, dat de kar misschien eens in de haven plompte voor de ultieme onderdompeling.

De volksspelen voor de oudere jeugd werden meestal op het marktveld bij de haven gehouden tot uiterlijk 1959, toen het gebied veranderd werd in een plantsoen. Volgens Bert Snel zou daar de opstelling van het tonnetje steken zo zijn geplaatst, dat de kar misschien eens in de haven plompte voor de ultieme onderdompeling.

1951-1965 KONINGINNEDAGEN, BEVRIJDINGSFEESTEN EN ZOMERFEESTEN

Uit een publicatie van A. Johanna Maris werd abusievelijk begrepen, dat Eemnes-Buiten in 1351 stadsrechten zou hebben gekregen.¹ Jan van Arkel verleende echter pas in 1352 de stadsrechten. Deze vondst was niettemin een goede aanleiding om van 30 augustus tot en met 1 september 1951, na de wederopbouw, uitbundig feest te vieren. De bewoners werd gevraagd de huizen feestelijk te versieren. In de dorpskern werd feestverlichting aangelegd en ook het schip van Van Ijken werd feestelijk verlicht. Jan de Lange verzorgde dat alles en hij werd daarom het Oranje-

De equipes van het gekostumeerd voetbal van 1951 (coll. Henk van Hees). Rechtsonder zit de scheidsrechter en lid van het Oranje-Comité, Siem Nagel, die de trombone hanteerde als fluit.

Comité binnengehaald. Hij zou er 33 jaar bij blijven en tot 2001 heeft hij vijftig jaar lang steeds het geluid verzorgd.

Enige herinneringen zijn bewaard gebleven in de feestkrant van 1979, waarin Siem Nagel, lid van het Oranje-Comité van 1946 tot 1959, wordt geïnterviewd door Gerard Wortel Pzn. Enkele hilarische voorvallen bij programmadelen van 1951 waarvoor Siem verantwoordelijk was, passeren daar vooral de revue. Het gekostumeerde voetbal – afgeraden door de collega-commissieleden wegens te verwachten geringe belangstelling – wordt een wedstrijd met 32 spelers in het veld. Siem heeft in plaats van een fluitje een trombone. Bij de fietswedstrijd melden zich een paar Hilversummers van rennersclub “De Adelaar” in vol tenue en met voor dat doel zeer geëigende tweewielers. Siem besluit dat zij mee mogen doen, maar zonder mededinging naar de prijzen, want ze zijn geen Eemnesser ingezetenen. Andere comitéleden zijn het hier niet mee eens en in allerijl wordt een speciale vergadering onder voorzitterschap van burgemeester Kolfschoten belegd om het probleem op te lossen. Die geeft hem gelijk, want Siem is verantwoordelijk voor dat onderdeel.

Als bijzondere feestelijkheid was er een allegorische optocht met veertien praalwa-

Bij de kinderoptocht van 14 september 1957 kreeg Ad de Bruijn (links) de derde prijs met het wapen van Eemnes en Joop van Hamersveld de zesde met reclame voor veilig verkeer (coll. mw. A. Majoor-van Hamersveld).

gens en 36 versierde sjezen. De kranten besteedden nogal aandacht aan het feest van 1951. Eén kopte: 'Eemnes was één grote verkeersopstopping tijdens de laatste jubileumavond met de volksspelen'. Mogelijkheden tot omleiding waren er nog niet.

Blijkens de programma's in "De Bel" was het Koninginnefeest tot en met 1965 nog een echt kinderfeest, dat inmiddels door het Oranje-Comité werd georganiseerd. 's Ochtends was er de aubade door de schoolkinderen en daarna waren er tot 12 uur de kinderspelen, zoals bal op lepel, blokjes rapen, bussenrace, was ophangen, zaklopen, slalom met fietsen, verschillend naar leeftijd en geslacht. Dat was het dan wel zowat, want 's middags was er niks en 's avonds werd het programma afgesloten met een lampionnenoptocht.

Andere feesten dan Koninginnedag

Met het grote feest van 1951 werd de vooroorlogse gewoonte om regelmatig feesten met optochten en volksspelen in september te houden, al of niet met een thema, voortgezet naast Koninginnedag op 30 april. Volgens het kasboek lijkt er in 1952 geen Koninginnefeest te zijn gevierd, wat niet goed voorstelbaar is. Misschien stond daarover nog iets in het andere verdwenen kasboek. In 1953 was er op Koninginnedag een poppenkast voor de kinderen. In 1954 organiseerde het Oranje-Comité op 1 februari schoonrijden en hardrijden op de Vaart, waarvoor de gemeente f200 subsidie gaf, wat ten koste leek te gaan van de latere subsidie voor Koninginnedag.

Bevrijdingsfeest werd er gevierd op 5 mei 1955, terwijl de subsidie van f400 voor de scholen rechtstreeks werd doorgesluisd naar het hoofd van de School met den Bijbel, de heer Kronenburg, overigens door tussenkomst van zijn vrouw. Daarna beheerde het Oranje-Comité zelf de uitgaven voor de traktaties. Feestverlichting was er ook weer, natuurlijk weer verzorgd door Jan de Lange.

Volgens het aanvankelijke plan om elke vijf jaar een Zomerfeest te vieren, was in 1956 het eerstvolgende op 30 en 31 augustus. In 1957 was de voltooide restauratie van de beide gemeentetorens en het 25-jarig bestaan van de waterleiding aanleiding voor een extra Feestweek van 11 t/m 14 september. In 1960 was er alweer een Zomerfeest op 2 en 3 september. Daarnaast werden er in 1960 en 1965 ook Bevrijdingsfeesten gevierd, waarbij in elk geval in 1965 een allegorische optocht werd gehouden.

Blijkbaar ging Fanfarekorps "Eemnes" in 1955 ter ziele. Ies Jongerden, zijn zonen Gert en Aart, Henk Perier sr. en Broer Kroeskamp hebben verscheidene jaren hun best gedaan om er wat van te maken, maar uit het interview met Siem Nagel zou moeten blijken dat niet iedereen het eens was over de muzikale prestaties. Sinds 1956 komen er korpsen van buiten: Concordia uit Baarn en de Boerenkapel uit Laren. Van de gemeente Laren wordt de verplaatsbare muziektent gehuurd. In 1957 speelt het korps van de gemeentepolitie uit Hilversum, naast wederom Concordia. Wat betreft de volksspelen zien we steeds ringsteken; pas in 1957 komt bij het zomerfeest tonnetje steken weer op het programma. Daarvoor was het boegsprietlo-

De toen 17-jarige Annie van Hamersveld maakte van papier maché een replica van de Grote Kerk in de Kerkstraat voor de optocht van 14 september 1957 en won daarmee de eerste prijs (coll. mw A. Majoor-van Hamersveld). Helaas was de dag verregend. Jaap van Valkengoed rijdt de wagen en Henkie van Hamersveld zit naast hem.

pen of touwtrekken over de vaart; ook leuk om te zien wie er allemaal nat gingen. Verder zien we in 1960 ringsteken op kruiwagens, hardlopen en wielrennen op toerfietsen. Een apart onderdeel was paardensport op een afzonderlijk terrein in 1960, waaraan dertien eenspannen en twaalf tweespannen deelnamen. Van heel andere aard was de wedstrijd met versierde etalages. A. Heek kreeg toen de eerste prijs voor zijn etalage.

1966-1975 ORANJE-JAREN EN HET ORANJE-COMITÉ VERLIEST HAAR KLEUR

In 1966 werd eerst op 10 maart het huwelijk van prinses Beatrix met prins Claus gevierd, wat het belangrijkste feest van het jaar was. Het huwelijk werd gevierd met film, goochelaar, poppentheater, "Caroussel Cabaret" in het Hervormd Centrum en dansen op muziek van de "The Clifters" in het R.K. Verenigingsgebouw. Een belangrijke gebeurtenis op Koninginnedag 1966 was de presentatie van het kersverse Tamboer- en pijperkorps "In Aethere Musica". Er was veel jeugd in Eemnes en van de tegenwoordige verleidingen was nog geen sprake. Behendigheidswedstrijden op de fiets en de bromfiets waren nieuwe elementen. Tonnetje steken was er niet bij deze keer, maar wel weer touwtrekken over de vaart. Na de lampionnenoptocht was er dansen op "The WE 4" in het Verenigingsgebouw. Een druk jaar was wederom 1967 door het huwelijk van prinses Margriet en de geboorte van prins Willem Alexander. Koninginnedag werd nu een feest voor iedereen, een volksfeest. De *Laarder Courant* "De Bel" heeft lovende woorden over het feest in de kleinste gemeente (in haar verspreidingsgebied). Het programma op Koninginnedag 1967 was weer groter en 1968 en 1969 gingen op dezelfde voet door. In 1973 was er op Koninginnedag een optocht met verklede kinderen en een ove-

Herinnering aan het Zweedse wittebrood (meisje links) en Gery Cozijnsen (rechts) verkleed als geallieerd soldaat op 5 mei 1965 (coll. Willy Oosterbroek).

rigens beperkt programma om op 5 september uit te pakken met het 25-jarig regeringsjubileum van koningin Juliana.

Feesttent de lucht in

In 1970 en 1975 waren er feestweken van 30 april tot en met 5 mei, waarbij allegorische optochten plaatsvonden. Op 5 september 1973 werd het 25-jarig regeringsjubileum van koningin Juliana gevierd en op zaterdag 24 augustus 1974 was er een zomerfeest, ook weer met een optocht.

De weergoden gooiden in 1970 danig roet in het eten. De feesttent was toen

opgebouwd op het voetbalveld aan de Hasselaarlaan, nog zo'n ouderwetse met tuinen aan de zijkant en een paal in het midden. Gelukkig vonden de feestelijkheden er nog niet plaats. Een plotseling opstekende storm deed het ergste vrezen en 'enkele gewichtige personen' probeerden het gevaarte in bedwang te houden door aan de paal in het midden te gaan hangen, aldus de *Feestkrant* van 2001.² Daaronder bevonden zich Jan de Lange, burgemeester De Bekker, die een kijkje was komen nemen, en andere leden van de organisatie. Ze moesten in allerijl vluchten om het vege lijf te redden. Er was geen houden meer aan. De tent was onherstelbaar. Goede raad was duur.

Enkele programmadelen, zoals een kindervoorstelling, werden verplaatst naar de maalderij aan de Molenweg. De legendarische symfonische rockband "Ekseption" zou op zaterdag 2 mei optreden. Er werd daarvoor uitgeweken naar Eemland. De manager van de band vond de ruimte te klein, zodat in allerijl nog een tent werd bijgebouwd. De opkomst viel helaas wat tegen, want in de buurgemeenten was ook feest, maar nu nog roepen 'oudere jongeren' bij het vernemen van deze hapening: 'Wow, was Ekseption toen hier?' Hier wordt ook wederom het improvisatietalent in Eemnes weer eens onderstreept.

De familie Hilhorst verzorgde in de optocht van 1965 de gaarkeuken. Jan Hilhorst gooit iets in de ton, terwijl zijn broer Richard achter het fornuis zit (coll. Jan Hilhorst).

Bij de optocht van 1970 deed zich een hilarisch voorval voor. De handige jongens van de Ejoka hadden een prachtige NASA-raket in elkaar geknutseld, waar de vlammen echt uit sloegen. Hen was verteld dat ze geen prijs hadden, waardoor ze zich ook niet verplicht voelden de wagen nog langer aan het publiek te tonen. Ze hebben de hele boel snel opgeruimd bij hun honk, "De Vleermuis" achter het klooster, en daar het projectiel in de fik gestoken. Terwijl de vlammen al het slopende werk zowat hadden gedaan, kwam een jurylid op z'n Solex aanrijden met de boodschap: 'Jongens, we hebben ons vergist, jullie hebben de tweede prijs! Sorry!'

De gemeente op afstand

Het Oranje-Comité bestond rond 1970 uit: Jan Schuurman, Rinus van Valkengoed jr (penningmeester), Kees Hensbergen, Jan de Lange, mevr. Van der Linden (secretaris) en qualitate qua gemeentesecretaris Jan Barendrecht (voorzitter), een

onderwijzer in verband met de aubades door de schoolkinderen en de twee wijk-zusters. Van oudsher was de gemeentesecretaris de voorzitter, terwijl de burge-meester de ere-voorzitter was. De gemeente had zo de regie in het licht van de feestelijkheden ter ere van het koningshuis, als onafhankelijke partij boven de verschillende groepen in de samenleving. De vergaderingen van het Oranje-Comité, c.q. Feestcomité, werden daarom altijd op het gemeentehuis gehouden. Daar had het comité haar domicilie.

Hoewel er inmiddels meer werd gedaan op Koninginnedag, stelde het buiten de Feestweken tot 1973 naar huidige maatstaven ook nog niet erg veel voor. Het was nog vooral een feest voor de jeugd. Kees van Ijken vond destijds het Oranje-Comité nogal ingedut en stak zijn kritiek niet onder stoelen of banken. De oude garde vond dat hij dan maar in het comité moest komen om het beter te doen. Hij kon natuurlijk niet weigeren. In 1973 veranderde het Oranje-Comité haar naam in Feestcomité Eemnes, onder andere op aandrang van Kees van Ijken. Er werden door het comité niet alleen koningshuis gerelateerde feesten georganiseerd. Daarnaast speelden in die tijd oranje-kritische emoties vooral ook een rol bij de jonge garde. Men kan zich echter niet aan de indruk onttrekken dat Koninginne-dagen sindsdien meer en meer oranje zijn gaan kleuren.

Gemeentesecretaris Barendrecht zou op 11 april 1975 vertrekken en zijn opvolger Schilstra wilde zijn rol als voorzitter niet overnemen. Daarom werd in 1974 Aart de Ruijgt (gemeenteamtenaar financiën, die wel iets met feesten had) gevraagd om hem te vervangen. Hij wilde dat niet alleen doen, want hij zat al in de Carnavalsvereniging. Daarom werd ook zijn collega Rien van Ooijen namens de gemeente toegevoegd. Kees van Ijken werd toen voorzitter, wat hij tot 1995 zou blijven. De onderwijzers zagen het ook niet meer zo zitten dat de schoolkinderen deelnamen aan de aubade. De samenstelling van het comité veranderde daardoor. De wissel ging om naar een 'burgerinitiatief' met de gemeente op afstand. Een goede ingang bij de gemeente in de persoon van Aart de Ruijgt, die tot 1987 in het comité zou blijven, was niettemin heel wat waard.

Op zeker moment was het vergaderen op het gemeentehuis in de avonduren niet meer mogelijk vanwege de beveiliging. Café "Schippers Welvaren" (Staal) werd daarna de locatie. Op 12 maart 1986 zou het Feestcomité Eemnes een Stichting worden. Ontwikkelingen in de samenleving ten aanzien van aansprakelijkheid en het kunnen optreden als rechtspersoon maakten dit nodig.

NASA-raket in de bevrijdingsoptocht van 1970 (coll. Toon Wortel Pz.). Vl.n.r.: Gerrit van den Brink (astronaut), Henk Raven, Toon Wortel Gz., Toon Wortel Pz., Wim van Hamersveld, Joop van Hamersveld, zittend Bart van der Kamp.

BLIK OP DE FINANCIËN

Vanaf 1951 is er enig inzicht in de financiën van het Oranje-Comité aan de hand van het oudste bewaard gebleven kasboek dat begint met het feest van 600 jaar Eemnes. De schoolkinderen kregen een speelgoedje (ƒ419,70). Er werden lepel-tjes aangeschaft bij Zilverfabriek Baartwijk (ƒ309,25) om te verkopen en er was een luchtballonnenwedstrijd. Voor de praalwagens, sjezen en de mooiste rijpaarden waren er prijzen.

Het Oranje-Comité reed in een Jan Plezier rond, die was gehuurd voor ƒ37,50. De raadszaal werd bedacht met een cadeau. Uitgegeven werd in totaal ƒ2383,18,

Op 30 april 1968 verzorgden de schoolkinderen nog de aubade (foto T. Feijen, coll. Historische Kring Eemnes).

terwijl het nadelig saldo *f*65,48 was. Van een ouder kasboek resteerde nog een saldo van *f*85,73 over 1951, zodat er nog maar *f*14,25 in kas was. Deze werd beheerd door Rinus van Valkengoed sr. (overleden in 1960), de vader van Frans en Rinus jr.

Tot en met 1960 werden voor de grotere feesten collectes gehouden, zoals dat al in 1898 gebeurde. Het is interessant en soms aandoenlijk om eens de bedragen die er omgingen in het Oranje-Comité langs te lopen. De collectes leverden de volgende bedragen op: *f*952 (1951), *f*244 ('53), *f*508 ('56) en *f*882 ('60). Deze jaren kenmerkten zich vooral door jaarlijkse tekorten van ca. *f*50, die penningmeester Rinus van Valkengoed sr. voorschoot en met het volgende jaar weer verrekenende. Na zijn overlijden in 1960 zijn er blijkbaar nieuwe ideeën en een andere dynamiek ontstaan, want er was sindsdien doorgaans een paar honderd gulden sal-

do.

Het gemeentebestuur tastte ook in de beurs voor het organiseren van Koninginnefeesten, Bevrijdingsfeesten en overige dorpsfeesten. Van 1951 tot en met '61 was dit in principe f250 met een dip naar f200 in '53, '54 en '56. Bij een aantal gelegenheden was de subsidie hoger: in 1955 f400 (Bevrijdingsfeest) en in 1957 f950 (Toren- en Waterleidingfeest). Daarna drukten de inflatie en de welvaart hun stempel op de geldstroom. In 1962 en '63 werd de gewone subsidie f450, gevolgd door f800 in de periode 1965 t/m '69, m.u.v. '65 (f1300, Bevrijding), '66 (f1250, huwelijk Beatrix).

Het subsidieverzoek voor f800 in 1967 had veel voeten in de aarde. Er waren bezwaren in de raad; f600 zou genoeg zijn volgens een motie die het niet haalde. "De Bel" berichtte er uitvoerig over: 'Elders wordt het huwelijk van prinses Margriet niet gevierd' en 'de beschuit met muisjes voor de aanstaande geboorte van het kind van de kroonprinses zou gratis door fabrikanten worden verstrekt'. Burgemeester De Bekker, ook altijd nauw betrokken bij de activiteiten als ere-voorzitter, vocht voor de subsidie en dreigde dat het Oranje-Comité haar taak zou neerleggen.

In de periode 1970 t/m 1976 werd de subsidie jaarlijks in principe ca. f1100, met uitzonderingen in 1970 (f2000, Bevrijding), 1973 (f1300, 25 jaar Juliana), 1975 (ca. f1500, Bevrijding) en 1976 (f2000, Feestweek). In 1977 en '78 steeg de gewone subsidie naar f1500, maar er werden nog extra bedragen gegeven van respectievelijk f738 en f200. In 1979 werd het standaardbedrag f2000. De stijgende waardering van het gemeentebestuur voor de activiteiten van het Feestcomité speelde mede een rol bij de verhogingen.

De groei van Eemnes maakte de mogelijkheden voor volwaardige volksfeesten op Koninginnedag groter. Het Oranje-Comité wilde dat ook en bedacht een plan om meer geld ter beschikking te krijgen voor de organisatie. Sinds januari 1966 konden 'lid' worden à f3,- per gezinskaart, die het recht gaf op korting bij deelname aan activiteiten. Dit was een succes met direct ruim f1500 en dit werd daarna jaarlijks voortgezet tot omstreeks 1975.

FEESTWEEK 1976 EEN NIEUWE STAP

Het jaar 1976 was weer zo'n omslagpunt naar een nieuwe fase, hoewel er vanaf 1973 tot 1983 gesproken kan worden van een overgangsfase naar het Koninginnefeest dat we nu kennen. Vanuit een van de jongerenorganisaties was geconstateerd dat in 1976 Eemnes 625 jaar stadsrechten zou hebben; een goede reden voor een Feestweek.

Voor de organisatie van deze feestweek zouden de cafébazen geen belangstelling hebben gehad. In samenwerking met de jeugdorganisaties KPJ (Katholieke Plattelands Jongeren), Ejoka (Eemnesser Jonge Katholieken) en CJV (Christelijk Jeugd Verband) kon het Feestcomité echter een feesttent met bar bemannen. De KPJ, die al een drankvergunning had voor het Verenigingsgebouw, was hiervoor van fundamenteel belang. De tent werd geplaatst op het oude en inmiddels verlaten voetbalveld, voordat De Hilt daar werd gebouwd. Er waren grote financiële onzekerheden. Met hulp vanuit de samenleving kon een en ander gerealiseerd worden. Tijs Blom stelde hout beschikbaar voor het podium, Zonneveld & Verhoef leende een keetwagen om als kantoor in de tent te dienen. Op allerhande terreinen ging het regelen vooral langs informele lijnen en connecties. Daarbij waren de contacten van Aart de Ruijgt en Rien van Ooijen binnen het gemeentelijke apparaat ook een groot voordeel. Dat gold ook voor het binnenhalen van AVRO's Top Pop voor de vrijdagavond via connecties van Thijs Bakker bij de AVRO. In Eemnes waren immers ook veel omroepmedewerkers neergestreken.

Aart de Ruijgt herinnerde zich dat met al die jonge mensen in Eemnes de bar in eigen beheer een financieel doorslaand succes werd. Hij vertelde dat er zoveel geld binnenkwam dat het nauwelijks – eigenlijk niet – in de cassette van de bank paste. De cassette werd daarom met geweld gesloten. 's Maandags daarna werden de organisatoren naar de bank geroepen omdat hij niet te openen was. Het is uiteindelijk goed gekomen met de inhoud. De samenwerkende organisaties van Feestcomité, CJV, KPJ en Ejoka besloten uit zichzelf de f2000 subsidie van de gemeente te retourneren en de winst naar rato onder elkaar te verdelen.

Deze feestweek was niet alleen van deze vier organisaties, maar het hele gegroeide Eemnesser verenigingsleven en de middenstand deden mee. Het feest begon op

*Het Feestcomité van 1976 (foto Ernst Nieuwenhuis, Eemnes), v.l.n.r.: Kees van Ilken, Rinus van Valken-
goed, Klaas van Dam, Jan Roeland, Jan Schuurman, Jan de Lange, Cees Hensbergen, Aart de Ruijt, Ar-
nold Raven, Harm Aarsen. Rien van Ooijen was afwezig.*

maandag 30 augustus met de opening van een tentoonstelling van tekeningen van mw. I. Eckhardt-van der Sluijs in het gemeentehuis aan de Laarderweg, een uitvoering van de drie zangkoren in de rooms-katholieke kerk en een braderie van de hele middenstand onder de vlag van Oké in de feesttent, die ook de volgende avond plaatsvond. Op woensdagmiddag was er een jeugddisco en 's avonds een 'Ouderwets gezellige Eemnesser avond' in de feesttent met een cabaretoptreden van "Deo et Arti", een diapresentatie van de heer G. Elsinga, een Rad van Avontuur en muzikale omlijsting van "De Dorsvlegels" uit Laren.

Op donderdag was er Poppenkast voor de kleuters en kinderen tot en met klas 3 (nu groep 5). 's Avonds waren er demonstraties van de Algemene Rijvereniging

Eemnes e.o., de opening van een Historische Tentoonstelling in het leegstaande oude raadhuis en in de feesttent presentaties van verschillende Eemnesser verenigingen. Vrijdagavond was er voor de oudere jeugd AVRO's Top Pop Disco Show. Zaterdag was de grote dag met een viswedstrijd in de vaart, een allegorische optocht, een fietstocht, ringsteken, een tobbe-race over een vijver langs de Noordersingel. De KPJ gaf een demonstratie met een oude dorsmachine en de hele dag was er rommelmarkt in de feesttent. Er was een fotowedstrijd over alle elementen van de feestweek. Tot slot was er op zaterdag een 'Grandioos slotbal' in de feesttent. Door de CJV was de eis gesteld dat het om klokslag 12.00 uur 's avonds afgelopen moest zijn. In de groeiende feeststemming werd gaandeweg duidelijk dat het niet haalbaar was en er is door verscheidene inwoners van Eemnes met lede ogen aangezien dat er een uur bij is gesmokkeld.

Een mooie anekdote kwam boven drijven in het gesprek met Aart de Ruijgt over het programmaboekje. Dit boekje werd gedrukt bij Drukkerij Van Wijland in Laren. Harry Fecken werkte daar en hij was betrokken bij de realisatie. Om het te bekostigen stond het vol met advertenties. Kort voordat het boekje moest worden geleverd, kwam Fecken bij "Schipppers Welvaren" aan de tap, waar ook Aart stond. Hij zei: 'Het boekje is al klaar!' en kwakte een paar exemplaren op de tap. De toch al sceptische Wout Staal bladerde het door en ontplofte zowat. De advertentie die hij had geleverd was anders. Er stond nu: 'Café "De Blauwe Wolk"'. Hier drinkt de kastelein meer dan het volk'. Hij zou met zijn connecties wel zorgen dat het boekje niet verspreid werd. Grapje, de echte versie had de goede advertentie.

DE EEMNESSER FEESTEN NA 1976

De samenwerking met de jeugdorganisaties had nog niet onmiddellijk gevolgen voor Koninginnedag, maar verscheidene van de jongere leden van het Feestcomité hadden wel hun wortels en ervaring in de jeugdorganisaties. Na het programmaboekje van 1976, kwam in 1978 de eerste Feestkrant uit. Dorpsgenoot en tekenaar Dick Bruijnesteijn werd bereid gevonden tekeningetjes te maken om bij de programmadelen de verschillende activiteiten uit te beelden.

In 1980 werden de jeugdverenigingen weer betrokken bij het organiseren van de

Kees Hensbergen vulde in de jaren zestig nog met emmers het tonnetje (coll. Historische Kring Eemnes).

Zo hoort het bij tonnetje steken; de volle laag (foto Peter Wonder).

Feestweek van Koninginnedag tot en met Bevrijdingsdag en in 1983 bij de Feestweek in september. Al verschillende jaren organiseerden de KPJ en de Ejoka een rommelmarkt bij het Verenigingsgebouw. In 1982 gingen ze twee nieuwe attracties invoeren op Koninginnedag: Paalzitten vanaf de avond ervoor, met verschillende activiteiten erom heen bij het Verenigingsgebouw, en Sterkste Man van Eemnes. Het toren beklimmen werd vanaf 1978 t/m 1988 verzorgd door het CJV, waarna het werd overgenomen door de Historische Kring Eemnes. Van de genoemde jeugdorganisaties is Ejoka in de KPJ opgegaan en de CJV is omstreeks 1989 opgeheven.

Het is ondoenlijk om alle veranderingen hier verder te behandelen. Enkele belangrijke zijn wel op hun plaats. Het Wagenspel werd sinds 1979 door toneelvereniging "Deo et Arti" op een aantal plaatsen opgevoerd. Met de komst van De Hilt in 1978 kwam het idee op om daar het centrum van de activiteiten te lokaliseren. Er

Tobbevaren aan de Noordersingel. De foto is overgebleven van de fotowedstrijd en gemaakt door J.H. van den Berg.

was een koffieochtend en het Eemneser Journaal, dat van 1979 tot en met 1986 werd opgenomen, werd er sinds 1980 gedraaid. De Zwarte Markt werd er sinds Koninginnedag 1983 gehouden. Het was zo'n succes, dat het in de Feestweek van september werd herhaald. En nog genieten we er elk jaar van, maar nu op De Waag en naaste omgeving. Nadat ooit het Oranjebal bij Café Eemland was, werd dit in 1985 in nieuwe stijl in De Hilt gehouden. Blijkbaar was dit ook een groot succes, want het jaar daarop was het weer.

Burgerlijke ongehoorzaamheid

In 1985 werd op Koninginnedag voor het eerst 's middags een deel van de Wakkerendijk afgezet, maar wel illegaal. Bij café Staal was altijd wel iets

met muziek, zonder dat de weg werd afgezet. Er was deze keer echter spontaan een groot feest ontstaan. Enkele ervaren Eemnessers, buiten het Feestcomité, hebben toen op eigen initiatief de weg afgezet met dranghekken, die toevallig voor andere doeleinden in de buurt stonden. Dat afzetten zorgde voor wat commotie, want – de meningen daarover verschillen – een in de buurt wonend gemeente-ambtenaar, dan wel een 'veldwachter' sleepte de hekken weer weg als zijnde ongeoorloofd. Uiteindelijk bemoeide het Feestcomité zich ermee, want het was niet langer verantwoord het verkeer er ook nog door te laten en omleiden via de nog open Raadhuislaan was mogelijk. Men ging naar burgemeester Fien de Leeuw-Mertens. Haar rollen als commissaris van busmaatschappij Centraal Nederland en die van burgermoeder van Eemnes streden om voorrang. De busdienst mocht niet gehinderd worden. Met het oog op de veiligheid koos zij na enig aandringen voor de ad hoc afsluiting. Vanaf 1986 is deze tot heden toe officieel. Volgens de ano-

Drukte voor de deur van "Schippers Welvaren", c.q. Café Staal aan de Wakkerendijk. De foto lijkt de illegale afzetting van 1985 op de Wakkerendijk weer te geven (coll. Historische Kring Eemnes).

nieme verslaggever van de Feestkrant is sindsdien 'café Staal' het episch centrum van de regio op Koninginnedag'.

Sinds 1987 zijn al de feestelijkheden verplaatst naar het oude dorpshart op en bij de dijk, zoals we het nu kennen. In 1988 is er de Solex-race aan toegevoegd die 's och-

tends het rondje Torenzicht-Parklaan draait op het parcours, waar 's middags het meest traditionele volksvermaak ringsteken plaatsvindt. Eemnes is per slot een paardendorp. In de Feestkrant wordt men steeds op kolderieke wijze in de stemming gebracht aan de hand van een actueel probleem in de samenleving, waarmee ook de Solexgemeenschap wordt getroffen. Zo zouden in 2000 op slag alle Solexen het begeven door een vreemdsoortige 'bug'.

Tonnetje steken was vanaf de jaren '60 gewoonlijk in de Kerkstraat. Omstreeks 1968 dreigde het anders zo geliefde evenement een zachte dood te sterven, ondanks de bezielende spreekstalmeester Jan Schuurman. De in 1968 aangetreden jonge dokter Theo Beijerinck en enkele Kerkstraters hebben met succes nieuw leven geblazen in dit inmiddels onmisbare programmaonderdeel. Zelfs een hofdame van koningin Juliana deed vele jaren mee. Ze had wel een regenmuts op, want haar kapsel moest goed blijven voor het later die dag nog te plegen bezoek aan paleis Soestdijk. Frans van Valkengoed heeft al meer dan 25 jaar het stokje van Jan Schuurman overgenomen. Hij is gespecialiseerd als spreekstalmeester bij de natte onderdelen van de feesten, waaronder ook het nu verdwenen boegsprietlopen.

Verscheidene andere verenigingen participeren in de feestelijkheden op Koninginnedag. Ze hebben dan veelal een stand op de kraampjesmarkt. Goede doelen pikken een graatje mee: Broodje Gezond, 'de levende fruitautomaat' van Pax Christi

Herinnering aan de verwoestende brand van het Dikke Torentje in 1921 tijdens de Feestweek "Eemnes 650 jaar" in 2002. (coll. H.K.E.). Op de wagen staat de vriendengroep bestaande uit (v.l.n.r.): Jaap Rigger, Lammert Post, Gerard van den Tweel, Theo Makker en Jos van Delft.

Kinderhulp voor de Poolse Kinderen of sinds 2013 Armeense kinderen, oliebollen voor pater Van Wegen's projecten in Friersdale in Zuid-Afrika.

Verschillende muzikale bijdragen worden er geleverd. In de tijd dat "In Aethere Musica" bestond (1966-1984), gaf die acte de presence. Vele jaren trad bij de aanbade "Door Wilskracht Sterk" uit Achterveld op. De meer ludieke bijdragen in de middag op de dijk en in de Kerkstraat werden verzorgd door gezelschappen als Knijn en Gaos (een ongeregeld groepje liefhebbers uit Eemnes). Ook chanti-koren als "Windkracht 8" dragen bij aan de feestvreugde, en wat al niet meer.

Besluit

2013 markeert een bijzonder jaar waarin we een koning kregen na drie koninginnen. Koninginnedag sinds 1899, die als Prinsessedag begon op 31 augustus 1890, evolueerde van een schoolgebonden kinderfeest naar de voorlopig laatste Koninginnedag op 30 april 2013. Vanaf nu moeten we het doen met Koningsdag op 27 april, de verjaardag van Zijne Majesteit Willem Alexander. De motivatie voor het feestvieren zal er in Eemnes zeker niet minder om worden. Met evenveel vreugde zal er nog eentje op genomen worden, maar het zal toch moeten wennen: Koningsdag.

Het liberale streven, eind 19^e eeuw, om van Prinsessedag dan wel Koninginnedag een volksfeest te maken voor een verdeeld volk met het koningshuis als samenbindend anker, mag uiteindelijk als geslaagd worden beschouwd. Verdeeldheid is er zeker nog, maar anders dan een eeuw geleden. De boerenkermis van midden oktober stierf in de jaren twintig. De niet jaarlijkse volksfeesten medio september, die daarvoor in de plaats kwamen, zien we nog steeds terug in Feestweken.

De van oorsprong deels katholieke bevolking kende geen Carnaval, dat pas 44 jaar geleden met 'de import uit Brabant' hier is geïntroduceerd in de beslotenheid van een feestschuur. Niettemin kan de invloed van de hang naar feestvieren van het katholieke volksdeel niet worden ontkend. Ervaring opgedaan bij de KPJ en Ejoka vloeit vaak naadloos over in het Oranje-Comité dan wel Feestcomité, zonder anderen tekort te willen doen. Met de feestweken ter gelegenheid van de lustrum- of jubileumvieringen van de KPJ (1993, 2008 en 2013 bij het 60-, 75-, resp. 80-jarig bestaan) grijpt ook de KPJ terug op de oude traditie van de vooroorlogse Volksfeesten in de eerste weken van september (zie de tabel). Was het niet juist een groep katholieken, die in 1925 de kermis weer nieuw leven in wilde blazen, toen men niet kon komen tot een algemeen Volksfeest (zie deel 1)? De KPJ heeft als enige overgebleven zeer actieve jongerenvereniging een grote inbreng bij de algemene feestelijkheden die door het Feestcomité worden georganiseerd.

Inmiddels heeft feestvieren in Eemnes carnavaleske vormen aangenomen, zij het op Koninginnedag of bij de traditionele optochten, c.q. gondelvaarten in de Feestweken. In het kielzog van de algemene verbroedering bij sportevenementen, waar nationale teams 's lands eer moeten verdedigen, is sinds de jaren zeventig ook Ko-

Tabel: Overzicht van andere feesten dan reguliere Koninginnefeesten, die (mede) zijn georganiseerd na 1945 door het Oranje-Comité, c.q. Feestcomité, aangevuld met Feestweken van KPJ Eemnes (cursief). V= Volksfeesten. K= Koninginnedag. Alleen die Koninginnedagen waarmee iets bijzonders is, zijn genoemd. Tot en met 1965 was Koninginnedag vooral een kinderfeest.

Datum		Type	Bijzonderheden
1945			geen georganiseerde feesten bekend
1946	4/5	B	Bevrijdingsfeest
1946	31/8	K	Mogelijk kinderfeest op Koninginnedag
1946	6/9	V	Fokveedag en Volksfeest
1947	1/9	K	Koninginnedag i.p.v. Volksfeest 6 sept.
1947	5/9		Fokveedag met paardendemonstratie
1948	6/9	V	Inhuldiging koningin Juliana
1949	30/4	K	Eerste Koninginnedag Juliana; kinderfeest
1951	30/8-1/9	V	600 Jaar stadsrechten Eemnes
1956	30-31/8	V	Zomerfeest
1957	11-14/9	V	Torenfeest & 25 Jaar waterleiding
1960	5/5	B	Bevrijdingsfeest met kinderspelen
1960	2-3/9	V	Zomerfeest
1965	5/5	B	Bevrijdingsfeest
1966	10/3	V	Huwelijk prinses Beatrix
1967	10/1		Huwelijk prinses Margriet
1967	30/4	K	Koninginnedag wordt volksfeest
1970	30/4-5/5	K/V	Feestweek Koninginnedag-Bevrijding
1970	29/6		Oranjebal i.v.m. verjaardag prins Bernhard
1973	5/9	V	25-jarig regeringsjubileum Juliana
1974	24/8	V	Opening gebouw SV Eemnes
1975	30/4-5/5	K/V	Feestweek Koninginnedag-Bevrijding
1976	7/2		Schaatsfeest
1976	30/8-4/9	V	625 Jaar stadsrechten Eemnes
1980	30/4-5/5	K/V	Feestweek Koninginnedag-Bevrijding
1983	13-19/9	V	Feestweek (zonder thema)
1986	26-31/8	V	Feestweek
1990	30/8-2/9	V	400 Jaar Eemnesser Vaart, met gondelvaart
1993	5-12/9		<i>Feestweek 60 jaar KPJ Eemnes</i>
1994	1-4/9	V	Sluisfeest, met gondelvaart
1998	3-6/9	V	Polderfeesten
2002	28/8-8/9	V	650 Jaar Eemnes, met gondelvaart
2004	3-5/9		<i>Feest 70 jaar KPJ Eemnes (1 jaar later)</i>
2007	31/8-9/9	V	Dijkfeesten

Datum		Type	Bijzonderheden
2008	3-8/9		<i>Feestweek 75 jaar KPJ Eemnes</i>
2011	8-18/9	V	Eemnes Binnenste Buiten
2013	21-22/6	V	Midzomerfeest / '100 Jaar Feestcomité'
2013	4-8/9		<i>Feestweek 80 jaar KPJ Eemnes</i>

BRONNEN

De Bel en *Laarder Courant "De Bel"* (vanaf 13 oktober 1923), doorzoekbaar op historiela-ren.nl.

Knipsels van *De Gooi- en Eemlander*, in de Collectie Documentatie van HKE.

Kasboeken van Oranje-Comité 1951-1968 en 1969-1980.

Feestkrant uitgegeven door Feestcomité Eemnes, 1978-heden.

Oud Archief Eemnes in Archief Eemland, BNR 1005, in het bijzonder inv. 71 en 72 voor de jaren 1945 t/m 1948.

NOTEN

1. A. Johanna Maris, *Eemnes: rechtsgeschiedkundige ontwikkeling van gemeente en waterschap*, Utrecht 1948, p. 67-68. Het eerste zoenverdrag van 1351 is door lezers aangezien voor het verlenen van de stadsrechten. Die zijn echter verleend kort voor 7 september 1352, na het tweede zoenverdrag van het jaar daarop.
2. In de *Feestkrant* van 2001 staat in het interview 'Op spreekuur bij Theo Beijerinck en Jan de Lange', dat de feesttent in 1976 de lucht in zou zijn gegaan, maar het was 1970 volgens een bericht in de *Laarder Courant* van vrijdag 1 mei 1970. Wel was er in 1976 weer een feesttent op het

Onthulling Eemnesser Canon in steen

Op zaterdag 25 mei jl. was er een klein feestje op het plein van de Braadkamp, tegenover ons nieuwe winkelcentrum. Daar vond de onthulling plaats van een uitvoering van de Eemnesser Canon in de vorm van grote tegels, die in de bestrating waren aangebracht. Dit was een onderdeel van het Cultuurparticipatieproject, waar de gemeente Eemnes aan heeft meegedaan. Op deze manier kon meteen ons nieuwe dorpshart verfraaid worden.

Deze Stenen Canon kon ontstaan door samenwerking van de Kunst en Cultuur Commissie Eemnes en een aantal medewerkers van de Historische Kring Eemnes. Het uitgangspunt was de Canon van Eemnes, die in 2011 in boekvorm is verschenen. Het zoeken van afbeeldingen en het selecteren van teksten en jaartallen kwam mede tot stand door de inzet van Jaap Groeneveld, Jan Out en Rom van der Schaaf van de Historische Kring Eemnes. Toen het voorwerk gedaan was, heeft lijntekenaar Rob du Rieu gezorgd voor uitwerking. Daarna heeft een bedrijf d.m.v. stralen en laseren de afbeeldingen en teksten op de natuurstenen aangebracht. Zo ontstonden 18 tegels van 80 x 80 x 10 cm met elk een gewicht van 160 kg. Deze zijn in de week voor 25 mei aangebracht in het straatwerk van de Braadkamp.

Onthulling

De officiële onthulling vond dus plaats op zaterdag 25 mei jl. Burgemeester Roland van Benthem, Reggie van Berkel (namens de Kunst en Cultuur Commissie Eemnes) en Liesbeth Lemckert (namens de Historische Kring Eemnes) trokken een rode loper weg waaronder enkele tegels verborgen waren. In zijn toespraak gaf de burgemeester aan dat met deze Stenen Canon het dorpshart weer meer verfraaid was.

Namens de Kunst en Cultuur Commissie Eemnes en de gemeente kwam Reggie van Berkel met een cadeau voor de Historische Kring Eemnes. Ze overhandigde het aan voorzitter Liesbeth Lemckert. Het was een tableau met afbeeldingen van de 18 tegels. Liesbeth Lemckert verzekerde Reggie dat het tableau een mooi plaatsje in de Oudheidkamer zou krijgen. Het officiële gedeelte werd afgesloten

***Bij gelegenheid van de onthulling van de
"Stenen Canon van Eemnes"
op 25 mei 2013 heeft dorpsdichter Gerard Beentjes
het volgende door hem geschreven
gedicht voorgedragen:***

Kom, loop met mij, langs de Canon van Eemnes, terug naar de 13^e eeuw.
Het land waar we staan is een droevig moeras. Migrantengraven sloten
en greppels. De Zuidwend wordt een geboortevlek, de nes aan de Eem.
Bisschop van Utrecht, Graaf van Holland, zij bevechten elkaar gewapenderhand,
beiden willen de tienden van het land.

Huiver bij het rampjaar, luister naar de naamloze dichter uit die tijd:
Toen men schreef veertienhonderd tagtigeneen,
Was er in Eemnes een groot gewezen.
Daar bleven twee en zeventig mensen doot.
Godt help de sielen uyt den noot.

Prijs met mij 1531. Boeren leiden hun stier naar de wei,
waar tochtig de koe wacht op de eerste bladzij van het stamboekvee.
Kijk uit. Herhaaldelijk plunderen soldaten alles los en vast.
De Spanjaard straft. Hij brandt het dorp af, alleen de kerktoeren staat waar hij stond.
We leven in angstige tijden, godsdienstoorlogen, hoekse en kabeljauwse twisten.
De Staten van Utrecht verklaren in de gebiedende wijs van God en gebod:

Waardering voor de optredende muzikanten.

Hier is hier geen plaats voor een priester, voortaan luistert u naar de dominee.

Ga mee naar 1589, vier feest en steek uw tong uit naar Amersfoort.
Wij hebben een haven aan de Vaart. Het water komt, het water gaat.
Als de witte lamp brandt, sluit het mennegat, pak een schop en schep het zand
tegen de dijk. Het water dreigt, het water stijgt. De rode lamp. Breng uw kind,
breng uw vee in veiligheid op hoger land.

We zijn nog niet in de moderne tijd. Onze tweelingstad,
Eemnes Binnen en Buitendijk, wordt één gemeente onder Franse vlag,

Onthulling door Reggie van Berkel, Roland van Benthem en Liesbeth Lemckert.

de voorbode van de samenvoeging, drie in één Bel-kantoor.
Pas op, in Haags koffiedik valt te lezen: Eemnes verdwijnt in een Groot Goois Gat.

Oké, het is nog niet zo ver. Terug naar de Canon, 1932: Ingenieur Cornelis Lely verbindt Holland en Friesland met de Afsluitdijk. Zuiderzee wordt IJsselmeer. Paard en wagen komen tot stilstand. Een auto rijdt over de Rijksweg, de A1. De handel in hooi vermindert.

Weer herhaalt zich de geschiedenis. Het wordt oorlog: 40-45.

De senioren verhalen

hoe vier kerkklokken worden omgesmolten tot kogels voor de vijand,

Reggie van Berkel overhandigt namens de Kultuur Commissie Gemeente Eemnes een tableau met de 18 tegels aan Liesberh Lemckert, voorzitter van de Historische Kring Eemnes.

Liebeth Lemckert toont het cadeau voor de Historische Kring Eemnes: een tableau met de afbeeldingen van de 18 tegels van de Stenen Canon van Eemnes.

hoe vier vliegtuigen tussen boerderijen neerstorten.

Onze senioren kennen de namen

op het monument, herhalen de betekenis: "Herdenk. Bezin. Wees waakzaam".

Kom, de wederopbouw begint. Eemnes groeit steen voor steen het oude dorp uit.

De file staat stil bij de kruising van A1 en A27, knooppunt Eemnes.

We spelen scrabble en monopolie, kijken tv,

doen mee aan de laatste ruilverkaveling.

De Minnehof komt in het Dorpshart. De grutto wordt ons motto.

Kerkroof in Eemnes

HENK VAN HEES

Zo ongeveer tussen 1700 en 1707 moet er in één van de twee kerken van Eemnes een roofoverval hebben plaatsgevonden. Dat hebben we teruggevonden in de oude archieven van de stad Rhenen. Daar wordt in een oud document de misdadigster Anna Dircks, alias Pirlapamp, genoemd. Over haar staat geschreven dat zij “op den 26 majj 1707 volgens sententie des Ed. Gerechts geworcht is”.

Deze wurging vond plaats kort nadat ze bevallen was van een kind, “bij haer in hoererij gewonnen”. Na haar terechtstelling in Rhenen heeft het Gerecht van deze stad de zorg voor dit kind op zich genomen.

Voor het Gerecht had Anna Dircks “buijten pijn” en met “banden van ijser aen” heel veel kwade dingen bekend. Vooral veel inbraken.

Zo bekende ze dat ze “heeft geassisteert bij de kerckroverij in den dorpe van Eemnes ende aldaer op den schildwagt heeft gestaan”. Ze heeft dus de wacht gehouden toen de kerk in Eemnes werd beroofd. Het is niet duidelijk geworden of het de kerk van Eemnes-Buiten of die van Eemnes-Binnen betrof. Volgens het document zijn de rovers er met een bedrag van omtrent twaalf gulden vandoor gegaan.

Zo ging dat in die tijd!

OORSPRONKELIJKE BRONNEN:

Doopregister Rhenen
Register Criminele Sentiën Rhenen, 1658-1733

ADVERTEERDERS:

Restaurant Eemland,
Partycentrum 't Koetshuys
Eemoptiek
Eric Hoofd schildersbedrijf
Rabobank Soest Baarn Eemnes
Notariskantoor mr. W.A. van der Sluis
Welkoop, Groen & Doen
Collectie Streefoord Kunsthandel
A.J.M. van der Wardt

SPONSORS:

Aannemingsmaatschappij ZVS B.V.
Eemnes
Gooiland Beveiliging B.V. – Eemnes
Adrie Hoogland Vastgoed B.V. – Eemnes
J. van Ijken B.V. Oude Bouwmaterialen
Vrienden van de Oudheidkamer

De Historische Kring Eemnes is een door de Belastingdienst erkende Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI), waardoor belastingvrije schenkingen aan de vereniging kunnen worden gedaan.

Van onze vrienden moeten we het hebben!

‘Vrienden’ vervullen stille wensen van de HKE

Voor minimaal 15 euro p.j. kunnen leden
‘vriend’ worden van de Oudheidkamer.

*Vraag inlichtingen of geef u op bij:
J. Frantsen, 035-5310442*

VRIENDEN VAN DE OUDHEIDKAMER

INLEVEREN KOPIJ

- Kopij
- handgeschreven of getypt in overleg met redactie,
 - op drager (met afdruk) en illustratiemateriaal naar J. Smids, Graanoogst 3,

- per e-mail (tekst) aan: hke-lay-out@xs4all.nl

Kopij voor het volgende kwartaalboekje ontvangen wij graag voor 15 november 2013.